

2016

Vakdidactiek

Student: Rutger van Kammen
studentnummer: 335479
NHL e-mailadres: Kamm1301@student.nhl.nl
opleiding(en): Aardrijkskunde
traject: voltijd
code toetseenheid: TE. ECS.Vt.PP.15.Vakdid.AK 3.2
begeleider: Agnes Jansen
examinator(en): Agnes Jansen
Inleverdatum: 29-01-2016

**Door het inleveren van dit product verklaar ik dat het product
eigen werk is en dat het vrij is van plagiaat**

Rutger van Kammen
NHL Hogeschool
29-1-2016

Inleiding

Dit verslag gaat over differentiëren binnen het onderwijs en is gebaseerd op de stage van werkplekleren drie, doorlopen op het CSG Liudger de locatie de Splitting te Drachten. Differentiëren staat in relatie met passend onderwijs dat door de overheid begin augustus 2014 in werking is gesteld. Passend onderwijs is het beleid dat leerlingen die voorheen naar het speciale onderwijs gingen, geplaatst worden op reguliere onderwijsinstellingen. De oorzaak hiervan is dat er teveel kinderen gelabeld werden met een gedragsstoornis waardoor speciale onderwijsinstellingen vol zaten. Het gevolg hiervan was dat kinderen niet naar school konden en thuis zaten.

Door passend onderwijs werden docenten geconfronteerd met meer leerlingen die verschillende gedragsstoornissen vertoonden. Om toch onderwijs op niveau (maat) te bieden, moet je wel differentiëren tijdens de lessen. Het differentiëren is niet alleen een oplossing voor leerlingen met een gedragsstoornis maar kan worden toegepast op alle leerlingen. Wanneer je differentieert ben je bewust bezig de leerlingen te helpen om zich te ontwikkelen op hun eigen manier en op hun eigen tempo (Berben & Teeseling, 2014) en hierover gaat dit verslag dan ook.

Het verslag is opgebouwd volgens verschillende onderdelen die gebaseerd zijn op de beoordelingsrubric van de Noordelijke Hogeschool te Leeuwarden. Aan het begin wordt er vooral onderzoek gedaan naar de verschillende vormen van differentiëren en ook hoe dit op het CSG Liudger wordt toegepast. Deze bevindingen zullen worden ondersteund met observaties en enquêtes. Later in het onderzoek zullen vijf uitgewerkte differentiatievormen te vinden zijn, die door mij als toekomstig docent daadwerkelijk zijn uitgevoerd in de lessen. Aan het eind van het verslag zal een reflectie plaatsvinden dat zich zal focussen op de vijf uitgewerkte differentiatievormen en over het proces van het tot stand komen van dit onderzoek. Hierbij wordt ook gereflecteerd op de eerder opgestelde differentiatiedoelen. De eindevaluaties zijn te vinden in (Bijlage P). dit zijn twee formulieren waarbij feedback gevraagd wordt van de leerlingen op alle door mij uitgevoerde vormen van differentiatie.

De literatuur die de basis vormt van dit verslag is het boek "differentiëren is te leren" van (Berben & Teeseling, 2014). Daarnaast zullen vakspecialistische boeken dit verslag ondersteunen samen met generieke literatuurboeken.

Opmerking [JA1]: fijne heldere inleiding.

Belangrijk: Ik heb bijna twee uur verspild aan de layout maar het is mij niet gelukt. Vandaar dat paginanummers ontbreken en de inhoudsopgave niet chronologisch doortelt. Dit komt omdat ik gebruik heb moeten maken naar eindmarkeringen. Hierdoor was het voor mij mogelijk om lesplanformulieren in het verslag te verwerken doordat je dan pagina's van staand naar liggend kunt maken. Echter de pagina's tellen hierdoor niet door en dus is dit nadeel in de inhoudsopgave ook op te merken. Echter dit is buiten mijn schuld om en ik hoop dat dit niet het verslag doet afkeuren. Ik hoop dat u hiervan zo weinig mogelijk hinder heeft. Echter het is nog steeds mogelijk door control in te drukken en je linkermuisknop zodat je er direct naartoe wordt gelinkt.

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Vakvisie	4
Wat is differentiëren	6
2.0 Inleiding	6
2.1 Verschillende differentiatievormen op verschillende niveaus	6
2.1.1 Macroniveau	6
2.1.2 Mesoniveau	6
2.1.3 Microniveau	7
2.1.3.1 Hoofdgroep: leertijd	7
2.1.3.2 Hoofdgroep: instructie	7
2.1.3.3 Hoofdgroep: Niveau	8
2.1.3.4 Hoofdgroep: Leervoorkeuren	8
2.1.3.5 Overige differentiatievormen	9
2.3 Welke differentiatievormen hebben mijn voorkeur?	9
2.4 Welke differentiatievormen worden toegepast op het CSG Liudger?	9
2.5 Resultaten van enquête	11
Conclusie enquête	0
Vijf lessen waarin differentiatie is toegepast	1
Vormen van differentiëren + differentiatiedoelen	1
Differentiëren volgens het BHV-model	3
Differentiëren in Instructie	0
Differentiëren in leervoorkeur	0
Differentiëren in denkniveaus	0
Flipping the classroom	0
Evaluatie en Reflectie	0
Reflectie op de differentiatiedoelen	0
Literatuurlijst	3
Bijlage A: Enquête voor onderzoek differentiatievormen op school Vragenlijst differentiëren (+/- 10 minuten)	4
Bijlage B: Ingevulde enquête	6
Bijlage C: Uitdraai socratieve + handout	8
Bijlage D: Basisstof	12

Bijlage E: Herhalingsopdracht	14
Bijlage F: verrijkingsopdracht volgende paragraaf	15
Bijlage: G Zelfstandige oefening samenvatting	16
Bijlage H: Hand-out PowerPoint.....	0
Bijlage I: Handleiding project	0
Bijlage J: product groepje X	4
Bijlage K: opdrachten denkniveaus (afhankelijk & onafhankelijk)	5
Bijlage L: Screenshot extra opdracht oude Egypte.....	8
Bijlage M: Stencil filmpje Versailles.....	9
Bijlage N: Werkboek	11
Bijlage O: Socrative Handout, Franse revolutie.....	13

Vakvisie

Voordat mijn vakvisie wordt uitgesproken, wil ik eerst mijn ultieme doel als docent beschrijven. Dit doel is het veranderen van de individuele leerling tot een persoon die rationeel denkt, ecologisch verantwoord omgaat met ecosystemen van micro tot macro niveau, kennis heeft van de wereld op sociaal en fysisch gebied, de wereld benadert vanuit het geografisch besef (Berg, 2009i) en leeft op een manier waarbij abiotische factoren niet worden geschaad (Berendsen, 2008). Met mijn vakvisie probeer ik dit doel voor elke individuele leerling, die onder mijn verantwoordelijkheid valt te bereiken.

Volgens mijn vakvisie moet een docent te allen tijde zorgen voor een veilig leerklimaat binnen de lessen (Slooter, 2009). Alle rollen dienen tijdens elke les naar voren te komen waarbij de gehele les door een prettig en veilig leerklimaat wordt gecreëerd (**kerncompetentie 1&2**). Omdat alle leerlingen uniek zijn is het belangrijk te differentiëren tijdens lessen, hier zijn vele manieren voor. De hoofdgroepen waarbinnen je kunt differentiëren zijn: instructie, leervoorkeur, leerstijl, leertijd en op niveau. Ik vind als een van de belangrijkste dingen dat een goede aardrijkskunde docent passie moet hebben. Dit zorgt er voor dat je iets uitstraalt naar de leerlingen en motiveert hen ook weer in het leren. Ik vind ook dat aardrijkskunde op een dusdanige manier aan de leerlingen moet worden aangeboden, dat in de lessen meervoudige intelligenties (Gardner) worden geprikkeld (Wal & Wilde, 2011). Dit is mogelijk door gebruik te maken van verschillende concretiseringsvormen dan wel werkvormen (Berg, 2009i). Hierdoor wordt sneller informatie vanuit het korte-termijn geheugen naar het langer termijngeheugen verwerkt. Ook zal ik als aardrijkskunde docent niet alleen aandacht hebben voor de zwakke leerlingen maar ook voor de sterkere leerlingen. Zo zal ik leerlingen die goed werken en goed gedrag vertonen dat past bij de situatie belonen. Hiermee bevorder ik het sociale leren (Wal & Wilde, 2011) wat tegelijkertijd een professionele band stimuleert (**kerncompetentie 2**). Ook zal ik proberen om altijd de nieuwste wetenschappelijke onderwijsmethoden te gebruiken, waaronder ook ICT valt (**kerncompetentie 3 & 4**).

Tijdens elke gegeven aardrijkskundeles wordt door mij aan het geografisch besef van de leerlingen gewerkt. Dit bereik ik door actief vragen te stellen, verschillende geografische werkwijzen te gebruiken, onderzoek te doen en informatie te verschaffen over de wereld om mensen heen. Daarnaast rust de basis van de lessen op de kerndoelen die samengesteld zijn door de KNAG (genootschap, 2002). Deze doelen zorgen voor een bepaald minimum van wat leerlingen in een bepaalde periode moeten bereiken. Ook ontwikkel ik voor elke les specifieke lesdoelen. Het is belangrijk om doelen te formuleren omdat dit ervoor zorgt dat de leerlijn van de leerlingen meetbaar wordt gemaakt. Ook worden hierdoor knelpunten van de leerling inzichtelijk gemaakt, zodat je weet op welke momenten je er voor de leerlingen kunt zijn. Het analyseren van deze punten is belangrijk, zodat je bronnen en opdrachten aan kunt koppelen zodat je de leerlingen stimuleert tot een hoger cognitief denkniveau (Berg, 2009i, pp. 147-151) (**kerncompetentie 3**). Deze bronnen kunnen met verschillende leerdoelen worden ingezet. Zo kun je: visualiseren, personaliseren, actualiseren, kwantificeren of te stimuleren. Abstracte leerstof wordt zo concreet voor de leerlingen (Berg, 2009i, p. 153).

Een goede aardrijkskunde docent is niet alleen actief tijdens lessen maar spendeert ook genoeg tijd voor de leerstofanalyse voorafgaand aan de les. Deze bestaat uit tien stappen (Berg, 2009i, pp. 142-

143) Daarnaast is zie ik een goede docent als een teamspeler, die nauw in contact staat met zijn werkomgeving. De leerlingen en collega's vallen hieronder maar ook: zorginstanties, ouders, directeur, teamleider, en zorgbegeleiders, zorgteams. Hierdoor is de docent maximaal op de hoogte van de status van zijn leerlingen, hun eventuele problematiek en weet de docent hoe hij/zij hiermee om moet gaan. Ook valt hieronder dat je kennis moet hebben van hoe de school als geheel functioneert. **(kerncompetentie 5&6)**. Verder zal ik als docent leerlingen leren te reflecteren op zichzelf. De leerling leert hierdoor zelfstandiger te worden maar ook om zijn eigen referentiekader uit te breiden. Dit kan gaan over het eigen leren maar ook om zijn eigen zwakke en sterke punten te ontdekken. Dit wordt metacognitie genoemd (Geerts & Kralingen, 2013, pp. 39, 42,43,44) en bevordert de burgerschapsvorming van de leerlingen **(kerncompetentie 1&7)**.

Leerlingen leren dus aardrijkskunde doordat ze er zelf deel van gaan uitmaken en uiteindelijk ook aardrijkskunde herkennen in zijn leefomgeving. Op den duur zal dit zorgen voor meer betekenis wat een hoger leerrendement oplevert. Alle ervaringen die leerlingen meemaken en alle eigen keuzes die ze maken, zorgen voor het uitbreiden van het geografisch besef.

Aan het eind is het belangrijk om te zeggen dat een goede docent zijn gemaakte keuzes kan verantwoorden, waarbij deze verantwoording is gebaseerd op literatuur, op interpersoonlijk of pedagogisch gebied en op westerse normen en waarden.

Hoofdstuk 2: Wat is differentiëren

2.0 Inleiding

Differentiëren is volgens de literatuur: 'het bewuste proces van individuele leerlingbegeleiding waardoor je hen verder helpt.' Het doel hierbij is het omgaan met verschillen tussen leerlingen in de klas waarbij het middel is om te differentiëren (Berben & Teeseling, 2014, p. 10). Volgens het handboek voor leraren is differentiatie mogelijk op twee manieren. Zo kun je intern en extern differentiëren. Er wordt van interne differentiatie gesproken als het zich binnen de groep of klas afspeelt. Wanneer bijvoorbeeld een leerling bij binnenkomst van het voortgezet onderwijs wordt geplaatst in een bepaalde stroming: VMBO, HAVO, etc. wordt er aan externe differentiatie gedaan (Geerts & Kralingen, 2013, p. 261). Binnen het onderwijs, kun je convergent of divergent differentiëren. Bij convergent differentiëren doorlopen de leerlingen hetzelfde proces waarbij ze allen dezelfde doelen behalen. Bij divergente differentiatie doorloopt een individuele leerling of een niveaugroep een eigen route met eigen passende doelen (Berben & Teeseling, 2014, pp. 11,12).

2.1 Verschillende differentiatievormen op verschillende niveaus

Differentiëren wordt vaak als een moeilijke taak ervaren omdat er veel voorbereiding en structuur nodig is. Differentiëren in groepen komt van alle vormen het meeste voor. In het boek differentiëren (Berben & Teeseling, 2014), wordt hierover dan ook veel informatie gegeven. Differentiëren binnen de eerder genoemde hoofdgroepen (**inleiding**), kan op veel manieren. Zo kun je binnen instructie bijvoorbeeld differentiëren door middel van het IGD-model. Via dit model is het mogelijk om gestructureerd in te spelen op de begeleiding van individuele leerlingen door te variëren in het moment en de kwaliteit van de uitleg.

Differentiatie komt op verschillende schaalniveaus binnen Nederland voor. Zo heb je het macro, meso en micro schaalniveau. Op micro niveau ben je intern aan het differentiëren en op macro niveau extern. Wat dit betekent wordt hieronder uitgelegd:

2.1.1 Macroniveau

Dit schaalniveau is eigenlijk het institutionele niveau. Dit betekent dus externe differentiatie waarbij de school te maken heeft met meerdere organisaties. Dit kunnen ouders zijn maar ook zorginstanties, de overheid, ministers, inspectiediensten etc. Wanneer op dit schaalniveau wordt gekeken naar het Liudger, is te zien dat de school in contact staat met zorg advies team, het expertise centrum Liudger het consultatieteam, leerplichtambtenaarsbureau en schoolmaatschappelijk werkers. Daarnaast is het Liudger een praktijk gestuurde onderwijsinstelling. Leerlingen moeten dus ook stagelopen wat van alles kan zijn. Ook dit is een vorm van differentiëren op macro niveau.

2.1.2 Mesoniveau

Ook het mesoniveau is extern en dus buiten de lessen om. In tegenstelling tot het macroniveau vindt het mesoniveau alleen plaats binnen de school. Dit kunnen bepaalde afspraken zijn die leerlingen helpen zich beter te ontwikkelen. Zo worden op het Liudger leerlingen van verschillende cognitieve niveaus bij elkaar geplaatst zodat ze een homogene groep met elkaar vormen. Het doel hiervan is dat de leerlingen elkaar onderling kunnen helpen. Andere vormen van differentiëren op dit niveau zijn:

dyslexietrainingen, faalangstrainingen, huiswerkbegeleiding en andere aanvullende cursussen. Op het CSG Liudger heb je dit allemaal en kun je vier stromingen volgen:

- BB klassen= VMBO BB niveau
- B/k klassen = VMBO B/K niveau
- GL, TL klassen = dit wordt de MAVO genoemd op het CSG Liudger de Splitting.

Daarnaast vallen de volgende onderdelen onder differentiëren op mesoniveau: werken met de iPad, mentoraat bijeenkomsten, vakdocenten, verpleegkundige, vertrouwenspersoon/schoolpastoraat.

2.1.3 Microniveau

Dit niveau is interessant omdat je hier als docent verantwoordelijk voor bent en is een vorm van interne differentiatie, het speelt zich dus af in de klas. Je hebt veel verschillende manieren om intern te differentiëren, deze volgen hieronder.

2.1.3.1 Hoofdgroep: leertijd

Deze vorm kan onderverdeeld worden in verschillende manieren: preteaching, flipping the classroom, remedial teaching en door tempodifferentiatie. De eerste Preteaching gebeurt voor de les aan. Dit kan door een extra verrijksopdracht van huiswerk aan een leerling op te geven of door samen met de leerlingen de lesstof voor te bereiden. Een soortgelijke manier is: 'Flipping the classroom.' Deze vorm is het beste uit te voeren in grotere groepen maar hoeft niet. Deze manier kun je digitaal uitvoeren. Dit is voordelig voor de leerlingen omdat ze op verschillende momenten de les of opdracht kunnen terugkijken en herhalen.

Ook tempodifferentiatie is een manier die valt onder differentiëren in leertijd. Dit kan uitgevoerd worden door oefeningen te geven die hetzelfde zijn of verschillen. Bij beide vormen komen sterkere leerlingen verder als de zwakkere leerlingen. Door regelmatig leerlingen hiermee te confronteren leren leerlingen om sneller zorgvuldiger te werken.

Wanneer het leerproces van een leerling dusdanig problematisch is, kan er gedacht worden aan remedial teaching. Dit is een professionele -meestal gespecialiseerde - persoon die op pedagogisch en didactisch gebied die buiten de les om een andere aanpak aan leerlingen met een rugzakje geeft. Tegenwoordig wordt deze taak tevens voorgeschoteld aan de docent met de komst van het passend onderwijs.

2.1.3.2 Hoofdgroep: instructie

Deze vorm gebruik je als je voor verschillende leerlingen op verschillende momenten instructie. Zo is een eerste stap hiervan om aan het begin van de les de klas in groepen te verdelen. Wanneer groep A, na een algemene uitleg direct aan de slag gaat met de opdracht geef je nog een verlengde instructie aan groep B. Vervolgens geef je na de verlengde instructie meestal een begeleide inoefening wat betekent dat je één van de opdrachten gezamenlijk maakt. Na deze fase gaat groep B zelfstandig aan het werk richt de docent zich op groep B (figuur 1). Dit doe je het om en om, waarbij je kunt variëren in groeps grootte, uitleg, opdrachten Etc. Het IGDI+ model geldt voor (hoog) begaafdere leerlingen.

Differentiatie model 1 (twee groepen)	
Terugblik Oriëntatie Uitleg	
Instructie en inoefening (hele klas) Kies een instructie gericht op alle leerlingen met extra aandacht voor de instructiegevoelige/-afhankelijke groep.	
Zelfstandige verwerking instructie-onafhankelijke en instructiegevoelige leerlingen	Verlengde instructie aan instructie-afhankelijke leerlingen
Feedbackronde	Zelfstandige verwerking
Evaluatie/terug- en vooruitblik	

Differentiatie model 2 (drie groepen)		
Terugblik Oriëntatie Uitleg		
Zelfstandige verwerking instructieonafhankelijke leerlingen	Instructie en inoefening instructiegevoelige en instructieafhankelijke leerlingen	
	Zelfstandige verwerking instructiegevoelige leerlingen	Verlengde instructie aan instructieafhankelijke leerlingen
Feedback		Zelfstandige verwerking
	Feedback	
Evaluatie/terug- en vooruitblik		

Figuur 1 Differentiatie model drie of vier groepen (Berben & Teeseling, 2014)

2.1.3.3 Hoofdgroep: Niveau

Differentiëren op niveau biedt twee mogelijkheden. Zo kun je differentiëren in denkordes volgens het BHV-model. Een voorbeeld van de eerste variant is om aan de leerlingen te vragen vijf Nederlandse steden te benoemen (onthouden). Maar je kunt ook aan leerlingen vragen om stedelijke modellen toe te passen op steden van Amerika (toepassen) of zelfs een eigen stad te creëren aan de hand van een stedelijk model (creëren). Je kunt dus differentiëren door 'sterkere' leerlingen opdrachten op een hogere denkorde te laten uitvoeren en 'zwakkere' leerlingen op een lagere denkorde.

De andere mogelijkheid: het BHV-model staat niet voor bedrijfshulpverlening, zoals menig Nederlander als eerste zouden zeggen maar staat voor Basis-herhalings- en verrijkingsstof. Dit houdt concreet in dat de ene leerling eerder met de verrijkingsstof bezig kan gaan, terwijl de andere leerling de herhalingsstof nog een keer moet behandelen. Wat je eigenlijk doet is dat alle leerlingen de basisstof beheersen. Om deze manier te beoefenen dient eerst het niveau van de leerlingen te worden gemeten. Dit kan door middel van formatief toetsen.

2.1.3.4 Hoofdgroep: Leervoorkeuren

Deze manier van differentiëren heeft mijn interesse omdat hierbij emoties een rol spelen. Allport (1937) sprak ook wel van: 'Een door een persoon karakteristieke of gebruikelijke wijze om problemen

op te lossen, te denken, waar te nemen en te herinneren.’ Door te differentiëren in leervoorkeur wordt in mijn ogen voor welk onderwerp dan ook, de motivatie voor de leerlingen vergroot. Leerlingen weten dan waar ze aan toe zijn en weten hoe ze iets moeten aanpakken. Doordat de motivatie wordt vergroot kunnen leerlingen zich, optimaal ontplooiën, omdat ze op hun eigen manier leren. Ook de andere vorm van meervoudige intelligenties valt hiermee samen. Leerlingen die volgens hun eigen leerstijl kunnen leren maken daarbij ook gebruik van de meervoudige intelligenties die bij die persoon het sterkst ontwikkeld is. Dit omdat de leerling vaak dingen doet op de manier waar de leerling zich het prettigst bij voelt.

2.1.3.5 Overige differentiatievormen

Daarnaast heb je nog overige vormen van differentiëren, die niet expliciet in het boek te vinden zijn. Toch worden deze vormen vaak toegepast vandaar dat ze hieronder benoemd worden.

- Differentiëren op beheersingsvorm
- Differentiëren om zelfstandig te leren
- Differentiëren om Individueel te leren
- Differentiëren om in groepjes te werken
- Differentiëren in inrichting van het lokaal
- Differentiëren in toets vorm
- Differentiëren in leermiddelen
- Differentiëren in werkvormen

2.3 Welke differentiatievormen hebben mijn voorkeur?

Alle genoemde differentiatievormen kunnen bij mij passen als docent. Ik zal proberen om elke differentiatievorm proberen te beoefenen, zodat de differentiatievorm die het best past bij de situatie kan worden ingezet. De differentiatievorm die op dit moment mijn aandacht trekken vallen onder de hoofdgroepen: leerstijl, instructie en leervoorkeur. Deze hebben mijn voorkeur ook als gekeken wordt naar de doelgroep die door mij worden onderwezen.

Differentiatie in instructie bijvoorbeeld is handig om uit te voeren tijdens deze stage. Dit komt doordat ik gemengde klassen heb waarbij B/k leerlingen in een klas bij elkaar zitten. Verlengde instructie kan worden gegeven door het IGD model te hanteren. Daarnaast heb ik geëxperimenteerd met de differentiatievormen: BHV, leervoorkeur, leerdoelen, inrichting, en préteaching.

2.4 Welke differentiatievormen worden toegepast op het CSG Liudger?

Bij het beantwoorden van deze vraag gaan we eerst in op de interne differentiatie. Hierbij heb ik informatie gewonnen door collega's te ondervragen of door te observeren. Collega's heb ik indirect of direct benaderd. Indirect door een enquête onder MAVO docent en VMBO docenten uit te delen en direct door middel van interviews of observaties. Bij deze enquêtes werd door mij bewust onderscheid gemaakt in MAVO en VMBO docenten. Dit omdat VMBO docenten te maken hebben met gemengde klassen. Hierbij differentiëren ze al automatisch doordat er twee niveau binnen de klassen zijn. De enquête is in de vorm van een bijlage opgenomen in het verslag (bijlage A). De

resultaten van het onderzoek volgen hieronder (paragraaf 2.5). Differentiatievormen die wel op het Liudger worden uitgevoerd maar die niet in het onderzoek zijn meegeneomen volgen hieronder.

Op het Liudger krijgt elke leerling iedere week elke maandag een weektaak. Hierop is precies te zien wat de leerlingen aan het eind van de week af moeten hebben. Snelle leerlingen kunnen hierdoor bezig met verrijksstof of zelfs aan een ander vak en de zwakkere leerlingen worden ondersteund door extra inhaalmomenten en extra huiswerk (préteaching).

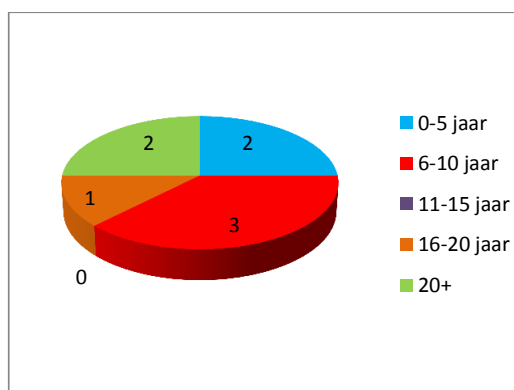
Ook wordt er op het CSG Liudger aan externe differentiatie gedaan. Zo is er een LC (learning center) aanwezig, wat een openbare ruimte betreft, die voorzien is van onderwijsassistenten. Wanneer een leerling iets als een knelpunt ervaart krijgen ze persoonlijke begeleiding van de onderwijsassistenten. De leerlingen die naar het CL moeten, differentiatie in leertijd en instructie (Berben & Teeseling, 2014).

Ook het indelen van de leerlingen aan het begin van het schooljaar is een vorm van differentiëren. Voor de BB geldt dat wanneer ze goede cijfers en goed gedrag vertonen ze extra vakken kunnen volgen. Deze extra vakken worden dan op Kader beroeps niveau gegeven en zijn dus ook niet bekend bij basis beroeps leerlingen. Wanneer dit goed gaat kunnen ze opklimmen in niveau, wat ieder moment van het schooljaar kan. Op deze manier wordt er gedifferentieerd in leertijd en niveau (Berben & Teeseling, 2014).

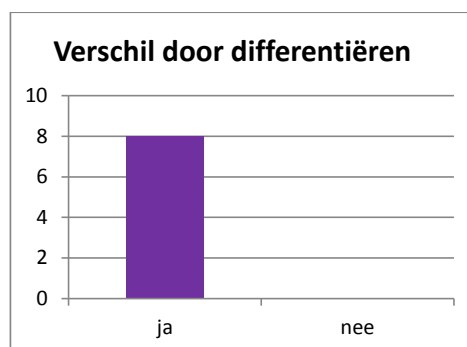
2.5 Resultaten van enquête

In totaal zijn er 15 enquêtes uitgedeeld waarvan er 8 terug zijn ingeleverd. De respons hiervan is: $100/15 \times 8 = 53.33\%$, wat uiteraard minder is als ik had gehoopt. De enquêtes waren door mij persoonlijk overhandigd. Voor mij is het dan ook een teleurstelling dat de respons maar 53% was. Toch kan ik heel wat halen uit de gegevens die zijn opgeschreven. 3 enquêtes zijn terug gekomen van de b/k docenten, 3 van de MAVO docenten, 1 van de teamleider en de laatste van de schoolopleider van het CSG Llodger.

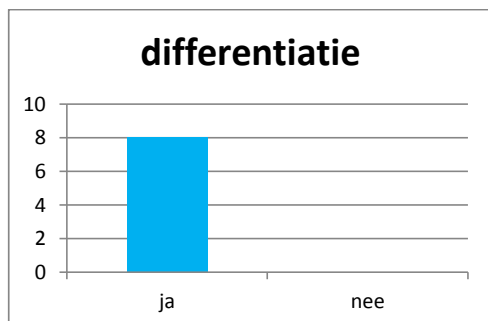
Vraag 1: Aantal jaren leservaring

Vraag 3b merkt u dan verschil?

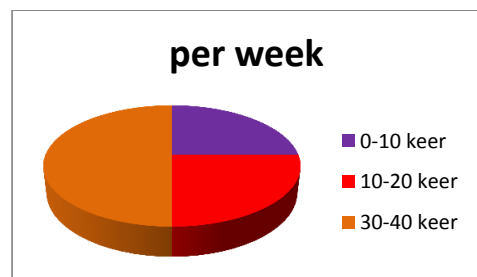
Vraag 2: Is differentiatie bij u bekend?

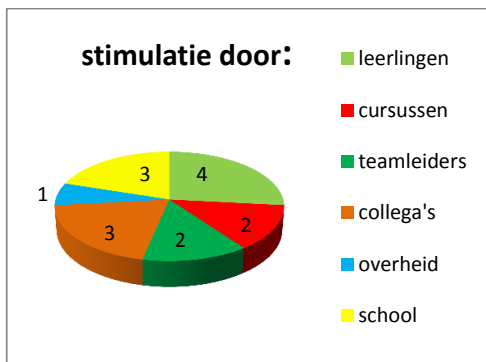
Vraag 4: differentiëren zorgt voor betere prestaties van leerlingen

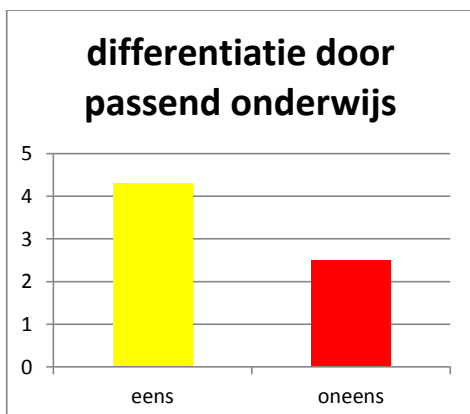
Vraag 3: Hoe vaak differentieert u per week?

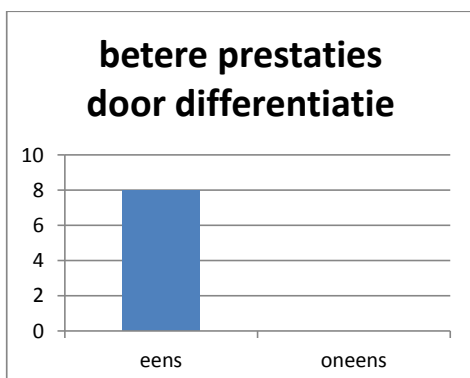
Vraag 5: Wordt u gestimuleerd op school om te differentiëren? (meerkeuze vraag)

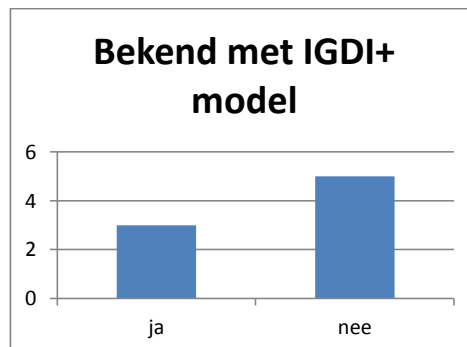
Vraag 6: Passend onderwijs heeft gezorgd voor differentiatie

Vraag 7: door differentiatie geef ik betere lessen

Vraag 8: Geeft u specifiek sterkere leerlingen extra taken?

Vraag 9: De klassenstructuur in mijn klas is mij als docent bekend. Zo weet ik wie instructie afhankelijk/gevoelig/onafhankelijk zijn.

Conclusie enquête

Uit de enquête blijkt dat differentiatie onder de docenten op het CSG Liudger bekend is. Ook wordt er in de lessen veel aan differentiatie gedaan. Zo scoort bij vraag 3, 30-40 keer hoog 50%. Daarnaast merken de docenten die aan differentiatie doen verschil in de prestaties van de leerlingen. Zo laten ze via de enquête weten dat de leerlingen betere prestaties geven en dat ze als docent zelf minder moe zijn.

Ook is er geen onderscheid te maken tussen jongere docenten en oudere docenten. Door middel van deze enquête kan ik veronderstellen dat zowel docenten op de MAVO als docenten op het VMBO B/K aan differentiatie doen. Ook blijkt uit de enquête dat ze extern goed gestimuleerd worden om hiermee door te gaan.

De B/K docenten zeggen te differentiëren vanwege gemengde klassen. Ze kreeg ik als reactie (wat niet heel leuk was) dat ze het onzinnig vonden om de enquête n te vullen. Onder de MAVO docenten zie je dat er minder aan differentie wordt gedaan.

Vijf lessen van differentiëren

Een voordeel van deze stage, is dat het gemengde klassen zijn en de B/K leerlingen bij elkaar in zitten. Deze setting dwingt me eigenlijk al te differentiëren, wat de docenten ook nodig vinden (**enquête**). Het verschil tussen beide groepen is niet groot maar wel merkbaar in vooral het gedrag. Automatisch wordt er gedifferentieerd tijdens toetsen waarbij basis beroeps leerlingen een andere normering van het eindcijfer krijgen als de kader beroeps leerlingen. Tijdens mijn werkplekleren heb ik meerdere keren gedifferentieerd, waarbij de differentiatievormen die gekozen zijn, een bewuste verantwoordelijke keuze is. Hieronder staan de lessen uitgewerkt met daarbij de verantwoording voor de keuze en ook is het lesplanformulier er te vinden. De lesplanformulieren en de opdrachten die daarvoor gebruikt zijn zitten verwerkt in de lesplanformulieren van differentiatie. Ze zijn overzichtelijk en gemakkelijk te gebruiken in de praktijk.

Vormen van differentiëren + differentiatiedoelen

Niet alleen voor het verslag is er dus gedifferentieerd. Vanaf mijn eerste gegeven les van deze stage moest ik rekening houden met twee niveaus binnen de klas. In het begin hield ik hier niet echt rekening mee wat enige onrust veroorzaakte in de klas. In mijn tweede stage week ben ik begonnen met differentiëren. Des te vaker ik dit deed, des te gemakkelijker het werd. Niet voor elke les was differentiatie nodig. Tijdens die lessen werd er een video, repetitie of iets degelijk getoond of gemaakt.

Op stage werd er door mij het meest gedifferentieerd in de instructie. Hiervan is dan ook een lesplanformulier uitgewerkt in de tekst hieronder. Andere differentiatievormen die door mij zijn uitgevoerd zijn:

- Differentiëren in denkniveaus
- Differentiëren volgens flipping the classroom
- Differentiëren in instructie
- Differentiëren in leervoorkeur
- Differentiëren volgens BHV model

Niet alle vormen zijn tijdens de stage helemaal succesvol verlopen. Differentiëren is namelijk moeilijk, vooral in het begin. Wel heb ik tijdens mijn stage er goed mee kunnen oefenen. Ook heb ik bij iedere manier een doel uitgewerkt waarvan ik vond dat de leerlingen dat moesten bereiken. Doelen zijn belangrijk omdat dit ervoor zorgt dat iets meetbaar wordt gemaakt. Dit meten heb ik weer gedaan door feedback van de leerlingen te vragen, die ook in de bijlagen te zien zijn.

- Differentiëren in instructie

Het gewenste doel: De Instructie op verschillende momenten in de les aanbieden aan de zwakkere leerlingen, zodat zij ook de kans krijgen om ook de minimale basisstof te kennen en mee te komen met de groep.

Ik vond zelf dit de leukste manier om te differentiëren. Deze vorm is door mij vaak uitgevoerd vanwege de gemengde b/k klassen. Het uitvoeren van een verlengde instructie kost wel veel energie ook omdat de klas op dat moment in twee groepen is gedeeld en het hierdoor moeilijk is om iedereen te controleren. Belangrijk bij dit aspect is duidelijkheid. Ik geef daardoor verlengde instructie in een klein groepje en de rest van de klas is zelfstandig aan het werk.

- Differentiëren in BHV

Gewenst doel: De leerlingen die per persoon uniek zijn en die een eigen cognitief niveau hebben, zich op hun eigen manier de minimale lesstof laten beheersen zonder de eigen leerproces of die van de klasgenoten te hinderen.

Ook dit was een interessante manier om mee te werken. Leerlingen die de basisstof al beheersen kunnen verder met de verrijkingsstof, terwijl de leerlingen die de basisstof nog niet beheersen een herhalingsopdracht kunnen uitvoeren. Je kunt het gewenste niveau meerdere keren formatief toetsen en dan steeds bekijken welke leerlingen het gewenste niveau hebben bereikt en welke leerlingen nog niet.

- Differentiëren in denkniveau

Gewenst doel: Door te differentiëren in lesdoelen differentieer je op denkniveaus. Leerlingen die cognitief sterker zijn, kun je hierdoor een hogere denkkorde aanbieden zonder de “zwakkere” leerlingen te hinderen. Deze manier van differentiëren helpt de leerlingen zich verder te ontwikkelen op een individuele manier.

Door op verschillende niveaus vragen of opdrachten te maken, leren leerlingen meerdere hersengebieden te gebruiken waardoor lesstof beter opgenomen wordt en ze nieuwe vaardigheden aanleren. Zo hoeven de hersenen niet alleen lesstof te kunnen reproduceren maar kan er ook bijvoorbeeld iets gecreëerd of toegepast worden. Dit vereist een hele andere manier van denken en komt de ontwikkeling van de leerlingen ten goede.

- Differentiëren in keuzevrijheid

Gewenst doel: Door leerlingen keuzevrijheid te geven benutten ze dat deel van hun capaciteiten waar ze het beste in zijn. Dit vergroot hun motivatie waardoor de lesstof sneller wordt onthouden.

Deze differentiatie vorm is verwerkt in een project dat door mij zelf is bedacht. Tevens was het project betekenisvol, omdat het voldeed aan de eisen van Marzano (Ebbens & Ettekoven, 2013). Het project nam vier lessen in beslag en werd getoetst door te presenteren op de manier wat de leerlingen vooraf hadden aangegeven. Het categoriseren gebeurde door te kijken naar de leerstijl van de leerling. Dit kon bestaan uit een: dromer, denker, doener of een beslisser.

- Flipping the classroom

Gewenst doel: Door de leerlingen digitaal les te geven, kan de individuele leerling zelf wanneer het hem/haar uitkomt de les bekijken en eventueel herhalen. De leerling hoort maar ziet ook materiaal waardoor meerdere zintuigen erbij worden betrokken.

Om volgens deze manier te differentiëren was interessant en niet gepland. De leerlingen moesten namelijk een toets inhalen en dat zou gebeuren in week drie van het nieuwe jaar. Echter door de ijzel was de school een week dicht waardoor geleerde kennis kon worden vergeten. Door via SOM, een filmpje toe te sturen konden leerlingen de leerstof voor zichzelf herhalen, waardoor ze de toets konden voorbereiden.

Differentiëren volgens het BHV-model

Differentiëren volgens het BHV-model valt onder differentiëren in niveau. BHV staat voor basisstof, herhalingsstof en verrijkingsstof. Door mij is deze vorm meerdere keren uitgevoerd. In dit verslag komt naast het BHV-Model ook differentiatie volgens Bloom voor. Het BHV model is goed toe te passen voor deze groep leerlingen.

Ervaringen van dit model zijn dat ook Kb leerlingen niet altijd goed meekomen. Doordat ze hetzelfde boek gebruiken is de verwachting dat de basis beroeps leerlingen vaak tegen de 'lamp' lopen maar bij de KB leerlingen kan dit dus ook. Ze hebben vaak herhalingsstof nodig naast de basisstof die wordt aangeboden. De groepen bestaan dan ook niet uit K/B, maar juist uit instructieafhankelijke en instructieonafhankelijke leerlingen.

De categorisatie van de groepen is door mij tot stand gekomen door middel van formatief toetsen (Berben & Teeseling, 2014). Het toetsen werd door mij uitgevoerd nadat ik een stuk theorie had behandeld. Formatief toetsen is handig omdat snel duidelijk wordt welke leerlingen instructie; afhankelijk of onafhankelijk. Formatief toetsen is heel makkelijk uit te voeren door middel van een socratief of kahoot. De resultaten van iedere leerlingen en hierbij welke vragen zij fout of goed beantwoord hebben, zijn duidelijk te zien (bijlage B). Andere mogelijkheden van formatief toetsen is een mondelinge overhoring, proeftoets of huiswerk controle.

Op basis van de verkregen resultaten heb ik twee groepen gemaakt: instructieafhankelijke leerlingen en instructie onafhankelijke leerlingen. De instructie onafhankelijke leerlingen heb ik een extra opdracht gegeven die aansluit bij de toets en tegelijkertijd uitdaging biedt. Vaak heb ik aan de instructieafhankelijke leerlingen extra uitleg gegeven of heb ik ze een herhalingsopdracht laten doen die ik zelf gecreëerd heb.

Bijlage 2 Lesvoorbereidingsformulier differentiatie volgens BHV. Docent: Rutger van Kammen Vak Mens,- en Maatschappijleer Klas: BK1F, eerste klas Lesuur: 1 ^e uur	Lesplan		
	IGDI-stappen (rol van didacticus)	Wie doen er mee?	Tijd
	1. Terugblik (presentator) We beginnen de les met een foto die geprojecteerd wordt op het smartboard. De leerlingen in de klas moeten raden welk plaatje bij welke klimaatgordel hoort. Daarna moeten ze een kort verhaaltje schrijven over hoe de wereld er in de tijd van de jagers en verzamelaars uitzag. De volgende les is de toets dus leerlingen die dat kennen kunnen met het volgende blok bezig.	Alle leerlingen	0-10 minuten
	2. Oriëntatie: (presentator) Ik bespreek hierin de structuur van de les waarbij ook de lesdoelen aan de leerlingen worden getoond. Nieuw blok dus veel oriëntatie. Wel weten we al het een en ander over het klimaat.	Alle leerlingen	10-20 minuten
	3. Uitleg De leerlingen weten hierdoor wat hen te wachten staat en waarom ze via Socrative een korte toets moeten maken. De leerlingen die deze test goed maken kunnen door met de verrijkingsstof, terwijl de leerlingen die de test slecht maken de stof moeten herhalen. De leerlingen gebruiken hier de geografische werkwijze: een gebied vergelijken in ruimte en tijd (Berg, 2009i).	Alle leerlingen	
Pretest: Op basis van de resultaten van het formatief toetsen dat na de basisstof getoetst werd.	4. instructie (didacticus) De basisstof vraag 4 t/m 8 (bijlage D) is gelijk voor iedereen en moet eerst gemaakt worden. Daarna wordt er een Socrative gespeeld (bijlage: C) met vragen over de basisstof. Hierbij wordt het rapport geanalyseerd en kijk ik welke leerling meer dan 6 fouten heeft. Deze personen zijn genoteerd en vormen groep rood. Groep	Alle leerlingen maken de basisstof en de Socrative toets.	20-25 minuten

	rood bestaat uit de instructieafhankelijke leerlingen terwijl groep geel bestond uit de instructie onafhankelijke leerlingen.		
	5. Verlengde instructie en begeleidde inoefening (didacticus) Groep rood gaat bezig met de herhalingsopdracht onder mijn toezicht. Dit bestaat uit vragen die ondersteund worden door een filmpje ¹ (bijlage E) . Groep geel heb ik een verrijkingsstof gegeven. Dit bestaat uit een combinatie van al geleerde kennis + nieuwe kennis. Ze moeten door middel van gegevens zelf de grafiek tekenen (bijlage F) . Het volgende blok gaat over klimaat. In het blok waar ze het de vorige keer over hebben gehad ging over wind en regen.	Groep rood maakt de herhalingsopdracht. Groep geel gaat zelfstandig aan het werk met de verrijkingsopdrachten (bijlage F)	25-35 minuten 25-35 minuten
Doelen: Hieronder staan de doelen die de leerlingen aan het einde van de les minimaal moeten kennen. - De leerling kan drie elementen benoemen van het weer (onthouden) - De leerling kan het verschil tussen weer en klimaat uitleggen (begrijpen) - De leerling kan een klimaatgrafiek aan de hand van gegeven gegevens maken (analyseren)	6. Zelfstandig verwerking (pedagoog) Groep rood werkt nu ook zelfstandig verder wat groep geel al deed. Wanneer mensen van groep rood klaar zijn met de herhaling kunnen ze als dat beoordeeld door mij is verder met de verrijkingsopdracht van het volgende blok. Groep geel kan vragen stellen en ik zal door het lokaal lopen om eventuele fouten te herstellen.	Groep geel en rood zijn nu zelfstandig aan het werk. Zo is groep rood met de herhalingsopdracht aan de gang en groep geel met de verrijkingsopdracht.	35-45 minuten 35-40 Minuten 40-45 minuten
	7. Reflectie (evaluatie, terug en vooruitblik) (coach) Complimenten geven over het werken en de gemaakt opdrachten nakijken. Vragen wat de leerlingen ervan vonden en leerlingen individueel vragen wat ze geleerd hebben & (afsluiter) terugkoppeling lesdoelen door onderwijsleergesprek.	Alle leerlingen doen mee	45-50 Minuten

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=E7YMd5N7-oM>

Differentiëren in Instructie

Deze vorm van differentiëren is mij goed bevallen. De B/K leerlingen die onder mijn verantwoordelijkheid vielen zijn individueel aardig en tonen op die momenten verantwoordelijkheid. Twee van de leerlingen waren al eerder bij mij gekomen om zelfs te vragen om extra instructie te krijgen over het onderwerp “ jagers en boeren in Europa en Egypte.” De overige leerlingen heb ik aan de hand van: motivatie, cijfers en het gedrag tijdens lessen ingedeeld.

In deze groep is het normaal dat basis leerlingen bij elkaar in één groepje zitten, net als de kader leerlingen. Toch heb ik het anders en heb groepen gemaakt die zowel bestaan uit basis dan wel kader leerlingen. De reden hiervan was dat mijn indeling niet gebaseerd was op niveau maar aan de hand van motivatie, cijfers en gedrag. Toen ik deze indeling bekend maakte dacht ik dat de leerlingen zouden gaan protesteren, omdat ze zelf beweren de extra instructie niet nodig te hebben. Uiteindelijk was hier helemaal geen sprake van en kwamen sommige leerlingen zichzelf vrijwillig melden om extra instructie te krijgen.

Het lesplanformulier is uitgewerkt volgens het IGDI-model. IGDI staat voor het interactief gedifferentieerd directe instructiemodel (Berben & Teeseling, 2014, pp. 45-46). Het helpt de docenten de gedifferentieerde instructie en begeleiding te realiseren. Daarnaast gaat het doelgericht uit van convergente differentiatie. Dit houdt in dat alle leerlingen de minimale lesdoelen behalen. Deze vorm past ook bij de manier van het Liudger omdat alle leerlingen dezelfde toets krijgen maar bij het nakijken beide groepen anders worden beoordeeld.

Bijlage 2 Lesvoorbereidingsformulier differentiatie in instructie Docent: Rutger van Kammen Vak Mens,- en Maatschappijleer Klas: BK1G, eerste klas Lesuur: 5 ^e uur	Lesplan		
	IGDI-stappen (rol van didacticus)	Wie doen er mee?	Tijd
	1 Terugblik (gastheer 0-2) & (didacticus) De les wordt geopend door middel van een mindmap. De mindmap maakte ik zodat de leerlingen kennis konden ophalen van de vorige les. De les concreet zal gaan over de landbouw in Europa en Egypte. Ik geef beurten aan de leerlingen zodat de mindmap iedere keer wordt aangevuld.	Alle leerlingen doen hierbij mee	0-10 minuten
	2 Oriëntatie: (pedagoog) De leerlingen in de klas zijn heel direct maar hebben weinig verantwoordelijkheidsgevoel. Om deze reden maak ik zelf twee groepen. Doordat ik hen al een tijd les geef heb ik een goed beeld van de instructieafhankelijke groep en de instructieonafhankelijke groep (Berben & Teeseling, 2014). Ook vertel ik in deze les duidelijk wat we gaan doen: Omdat volgende week de toets is, wordt dit een herhalingsles.	Alle leerlingen doen hierbij mee	10-15 minuten
Pretest: De twee groepen zijn gevormd aan de hand van het beoordelen van gedrag en de resultaten van de leerlingen. Twee van de leerlingen kwamen al vrijwillig bij mij dat ze extra uitleg kwamen over het onderwerp.	3 Uitleg (pedagoog) Omdat de toets eraan komt is het de bedoeling dat de leerlingen gaan oefenen met de geleerde stof. De beide groepen gaan zelf een samenvatting construeren aan de hand van een opdracht. Deze opdracht heeft ook wel als bijnaam ""gatenkaas," (Geerts & Kralingen, 2013) en is ideaal voor het construeren van samenvattingen (bijlage G)	Alle leerlingen.	15-20 Minuten

	4 Instructie en inoefening (didacticus) De instructieafhankelijke vormen groep blauw. Deze groep wordt vooraan het klaslokaal gezet waar ik al 8 tafels had neergezet. De leerlingen krijgen een tweede PowerPoint van mij te zien die ik samen met hun doorkijk (bijlage H). Groep groen is zelfstandig aan het werk. Zelfs vragen stellen kan niet. Ik heb geïnstrueerd dat ik straks langs zal komen zodat ze dan vragen kunnen stellen.	Groep blauw doet de verlengde instructie verplicht mee. Groep groen gaat direct aan de slag met de oefening (bijlage G).	20 - 30
	5 Verlengde instructie en begeleide inoefening We gaan ons ons gezamenlijk focussen op de opdracht. Deze is te zien in (bijlage F). De eerste alinea zal ik samen met de leerlingen maken. Daarna zullen ze gezamenlijk aan de slag moeten.	Alleen groep blauw	30-40 minuten
Doelen: Hieronder staan de doelen die de leerlingen aan het einde van de les minimaal moeten kennen. • De leerling kan drie kenmerken benoemen van de jagers& verzamelaars (onthouden) • De leerling kan de eerste landbouw van de boeren in Europa beschrijven (onthouden) • De leerling kan de landbouw in Europa en landbouw in Egypte kunnen vergelijken (intergreren)	6 Zelfstandig verwerking Ik zal door het lokaal lopen en vragen mogen nu gesteld worden, ook van groep groen. Tijdens deze zal mijn focus voornamelijk liggen op groep groen. Daarnaast is mijn doel eventuele fouten gezamenlijk met de leerling te corrigeren.	Groep blauw is nu ook volledig zelfstandig aan het werk.	40-45
	7 Reflectie (evaluatie, - terug en vooruitblik) (afsluiter/ coach) Complimenten geven over het werken en de gemaakt opdrachten nakijken. Ook vind er een terugkoppeling plaats op de lesdoelen	Alle leerlingen doen mee	45-50 Minuten

Differentiëren in leervoorkeur

Vorig jaar moesten wij een professionaliseringstaak uitvoeren dat ging over actief leren. Wanneer je naar de eisen van Marzano zou kijken, dan moet een taak:

- relatief langer duren,
- op de praktijk gericht zijn,
- keuzevrij zijn
- Aansluiten bij de belevingswereld van de leerlingen

Bron: (Ebbens & Ettekoven, 2013, p. 61).

Het differentiëren tijdens de lessen was niet variëren (Berben & Teeseling, 2014, pp. 75-76). Beiden zijn goed want ze vergroten allebei de motivatie en stimuleren dus het leren. Om te differentiëren heb ik aan het begin van het project een A-4 papier de klas rond laten gaan. Ze moesten strepen zetten achter de presentatievorm die bij hun zou passen. Bijna alle leerlingen gaven aan een PowerPoint of prezi, en een collage te laten maken.

In deze klas zitten dus veel dromers en doeners waarbij de beslissers en denkers ontbreken (Berben & Teeseling, 2014, p. 80). Toch moeten ze na de eindpresentaties wat ze ook hebben gekozen kort een debat aangaan met de klas. Dit is niet verkeerd want zo dwing je ze ook uit hun comfortzone te laten komen, dat goed is voor hun ontwikkeling (Berben & Teeseling, 2014, p. 76).

Het project moest samenhang vertonen met politiek omdat ze hier een lesblok aan hebben besteed. Dit is uiteindelijk gelukt en ik heb een project ontworpen dat vier lessen zou duren en ook nog eens voldeed aan de eisen van een betekenisvolle leertaal (Ebbens & Ettekoven, 2013).

Daarnaast bood het de leerlingen keuzevrijheid waarbij er wel convergent gedifferentieerd werd (**Bijlage I**). Deze doelen moesten de leerlingen tijdens hun project behalen. Toch mochten ze zelf kiezen hoe ze het project vorm gingen geven en welk onderwerp ze gingen kiezen. Het project is in de eindbeoordeling als voldoende beoordeeld (**bijlage P**) Een resultaat van een groepje is te zien in de bijlage (**Bijlage J**).

Voor het differentiëren in leervoorkeur zijn er vier lesplanformulieren uitgewerkt, waarvan vier volgens het IGDI-model. In dit model is het gemakkelijk om groepen van elkaar te onderscheiden. Het lesplanformulier is van de tweede project-les en de groepjes waren dus al gevormd.

Differentiëren in toetsvorm

Verder lijkt deze differentiatievorm veel samenhang te vertonen met differentiëren in toets vorm, eigenlijk ben ik dit ook aan het doen doordat ze allen worden beoordeeld op verschillende presentatievormen: PPT, Prezi, rollenspel, collage, etc. Het eindproduct wordt dan ook summatief beoordeeld.

Bijlage 2 Lesvoorbereidingsformulier differentiatie in leervoorkeur Docent: Rutger van Kammen Vak Mens,- en Maatschappijleer Klas: BK2K, tweede klas Lesuur: 4 ^e uur	Lesplan		
	IGDI-stappen (rol van didacticus)	Wie doen er mee?	Tijd
	1 Terugblik (gastheer/ presentator) Omdat we bij een keuzemenu waren aangekomen die aan het einde van elk hoofdstuk is geplaatst moeten we eerst terugblikken op de vorige lessen. Wat moet het doel zijn en wat kunnen de leerlingen hiermee. De grondwet, tweede en eerste kamer, moeten hierbij ook naar voren komen. Dit waren immers de belangrijkste punten van het blok.	Alle leerlingen	0-5 minuten
	2 Oriëntatie: Het keuzemenu hebben we ontleed en daarna is door mij het project geïntroduceerd. Er was al in de vorige les besproken wat het project inhoud en welke relatie het heeft met het keuzemenu. Deze fase duurde dan ook kort	Alle leerlingen	5-15 minuten
	Pretest: De vier groepen zijn gevormd aan de hand van de vrijwillige keuze van de leerlingen. Wanneer de groepen niet helemaal uitkwamen heb ik mij ermee bemoeid en zijn er door mij leerlingen naar een ander groepje geplaatst. De groepen vormen verliep snel.	Alle leerlingen.	15-25 Minuten

	4 Instructie en inoefening (pedagoog) De groepen zijn nu zelfstandig aan het werk. Wel loop ik met de klok mee langs de groepen om vragen te beantwoorden en om groepjes mee te helpen de stappen af te bakeren.	Groep rood doet mee met mijn inoefening. Hierbij stel ik vragen en help ik ze stappen af te bakeren Groep groen gaat direct aan de slag met het project. Na groep rood kom ik langs groep groen om samen de inoefening te doen Groep geel gaat ook direct aan de slag Groep blauw is ook direct aan de slag	25 – 35 minuten
	5 Verlengde instructie en begeleide inoefening (pedagoog) Alle groepen werken nu zelfstandig. Toch loop ik nog steeds met de klok mee om de groepen te helpen door samen de inoefening te doen.	Na groep groen kom ik langs groep geel om samen de inoefening te doen Na groep geel kom ik als laatste langs groep blauw om samen de inoefening te doen.	35-40 minuten
Doelen: Hieronder staan de doelen die de leerlingen aan het einde van de les minimaal moeten kennen. - De leerling kan benoemen wat het gekozen onderwerp betekent (onthouden) - De leerling kan een argument geven of het gekozen onderwerp wel of niet actueel is (begrijpen)	6 Zelfstandig verwerking Ik zit achter mijn bureau en observeer de groepen. Welke groepen zijn goed aan het werk en welke minder. Dit heeft invloed op het verdelen van de cijfers,	Alle groepen zijn zelfstandig aan het werk.	40-48 minuten
	7 Reflectie (evaluatie, · terug en vooruitblik) (coach) Praten over de werkhouding van de leerlingen en de tijdsduur van het project. Ook moeten de groepjes ieder een logboek bijhouden zodat ik goed het proces kan volgen.	Alle leerlingen doen mee	48-50 Minuten

Differentiëren in denkniveaus

Om deze differentiatievorm uit te voeren is het heel belangrijk om de lesstof te analyseren en om te kijken wat de leerlingen wel beheersen en wat niet. De leermethode die op het CSG Liudger wordt gebruikt is de methode: 'Mundo.' Deze methode is uitvoerbaar op de iPad. Toch is de leermethode niet ideaal. Zo springt het van het ene onderwerp naar het andere en worden sommige onbelangrijke onderdelen als heel belangrijk gezien en andersom. De methode kreeg ook van mijn stagecoach kritiek en dus vond ik het tijd hier wat aan te doen.

Om het betekenisvoller te maken heb ik belangrijke onderdelen uitgediept en ook veel opdrachten zelf ontworpen. Ook heb ik één les uitgewerkt waarbij er gedifferentieerd werd in denkniveaus (lesdoelen).

Het uitvoeren van de les vond ik leuk maar er kwam wel wat bij kijken. Zo kwamen sommige leerlingen toch niet helemaal mee en merkte ik dat ze op een te hoog denkniveau zaten. Om dit de volgende keer soepeler te laten lopen ga ik van tevoren formatief toetsen, net zoals ik deed bij het BHV-model. Ook voor deze differentiatie les, is de klas onderverdeeld in twee groepen: instructieafhankelijk (zwakkere) leerlingen en instructieonafhankelijk (sterkere) leerlingen. Deze verdeling heb ik uitgevoerd op basis van cijfers (voldoende en onvoldoende) en gedrag binnen de klas (dus wie corrigeer ik altijd en wie niet tijdens de les)

Op het opdrachten blad waren de opdrachten genummerd. Zo hadden de instructieafhankelijke leerlingen (groep rood) opdracht 1 tot en met 3 en de instructieonafhankelijke leerlingen (groep geel), maakte alle vragen. De vragen gingen over verschillende onderdelen uit het boek die ik voor de leerlingen extra heb uitgediept met deze opdracht.

De vragen die de instructieafhankelijke leerlingen moesten maken zaten op het cognitieve denkniveau van onthouden en begrijpen (Bloom) (Berben & Teeseling, 2014, pp. 58-63). De instructieonafhankelijke leerlingen maakten naast deze vragen ook vragen die op het cognitief denkniveau van toepassen zaten.

Wanneer leerlingen klaar waren konden ze bezig met de extra opdracht die onder aan het stencil te vinden was. Voor deze opdracht moesten ze een computergame spelen, dat ging over het oude Egypte en dus goed aansloot bij wat de leerlingen moeten kunnen en kennen.

Bijlage 2 Lesvoorbereidingsformulier differentiatie in denkniveau Docent: Rutger van Kammen Vak Mens,- en Maatschappijleer Klas: BK1F, eerste klas Lesuur: 2 ^e lesuur	Lesplan		
	IGDI-stappen (rol van didacticus)	Wie doen er mee?	Tijd
	1 Terugblik (Gastheer/ presentator) Sommige van de leerlingen hebben veel geleerd van de vorige lessen en andere leerlingen wat meer. We blikken kort terug naar de vorige lessen door middel van: zoek de plaatsen. Dit doen de leerlingen met zijn vieren. De indeling hiervan wordt door mij gemaakt.	Alle leerlingen	0-15 minuten
	2 Oriëntatie: (presentator) Uitleggen wat deze les de bedoeling is. Goed duidelijk maken dat voor de toets minimaal elke leerling iets kan vertellen over irrigatie en de levensstijl van de volkeren: Jagers en verzamelaars, boeren, Nomaden en Egyptenaren. Ook wordt er in deze fase twee groepen gevormd dat door mij als docent wordt gedaan. Ik noem namen op en plaats ze links of recht van het lokaal. Zo heb ik de instructieafhankelijk (rood)en onafhankelijk (geel) overzichtelijk bij elkaar zitten.	Alle leerlingen	15- 20 minuten
	Pretest: De twee groepen zijn gevormd op basis van resultaten en gedrag binnen de klas. Op het onderwijsniveau van b/k dat ik onderwijs is dit onderscheid tussen leerlingen goed te zien. Veel van de leerlingen zaten te klieren en krijgen hierdoor niks mee van de lesstof. Door testvragen op een niveau te stellen dat minimaal iedere leerling moet weten, kan een duidelijk beeld	Alle leerlingen.	20-25 Minuten

worden gecreëerd van de 'zwakkere' leerlingen.	4 Instructie en inoefening & fase 5 (didacticus & pedagoog) Groep geel dus de instructieonafhankelijke leerlingen kunnen direct aan het werk. Groep rood geef ik kort een verlengde instructie omdat sommige leerlingen na 2 weken les te geven over hetzelfde blok, nog steeds niet weten waar ze zijn.	Groep rood doet mee met de instructie. Ik laat de leerlingen zien waar we zijn (blok 2) en bladzijde nummer duidelijk zeggen en vertel dat de informatie die ze nodig hebben hierin staat. Groep geel is al lekker aan het werk. Muziek mogen ze opzetten mits het de buurman niet afleid.	25 – 30 minuten
	6 zelfstandige verwerking (pedagoog) Beide groepen zijn zelfstandig aan het werk alleen maken beide groepen niet alle opdrachten zoals eerder uitgelegd. Ik loop volgens het drierondjesmodel (Geerts & Kralingen, 2013)	Zowel groep Rood als Groep geel zijn zelfstandig aan het werk. In deze fase wordt gedifferentieerd. Zo maakt groep rood allen de vragen op onthouden en begrijpen niveau terwijl groep geel alle opdrachten maken.	30-40 minuten
Doelen: De geel gemarkeerde doelen moet iedere leerling beheersen (onthouden/begrijpen) En de paars gemarkeerde is alleen voor de sterkere leerlingen (toepassen). De doelen zijn geformuleerd volgens de taxonomie van Bloom. • De leerling kan benoemen wat irrigatie is (onthouden) • De leerling kan uitleggen waarom irrigatie belangrijk is (begrijpen) • De leerling kan uitleggen hoe Nomaden leven (begrijpen) • De leerling kan aantonen waarom een biologisch bedrijf beter voor dieren is dan een normaal vleesbedrijf (toepassen) • De leerling kan onderzoek verrichten naar de levensstijl van de oude Egyptenaren (toepassen)	7 Reflectie (evaluatie, - terug en vooruitblik) Nakijken van de opdracht. Groep rood: 1 t/m 3 gemaakt en groep geel alle opdrachten. (afsluiter) Daarna les afsluiten door te praten over de opdrachten: ging het werken goed? Waar liep je tegen aan? Vervolgens een vooruitblik werpen. Wanneer is de toets en welke opdrachten kun je zelfstandig gaan maken?	Beide groepen doen mee	40- 50 Minuten

Flipping the classroom

Om deze vorm van differentiëren uit te voeren vond ik toch een beetje spannend. Zo had ik hier nog geen eerdere ervaring mee en moest dus research doen naar welke programma's hiervoor misschien geschikt zouden zijn. Mij werd het programma Movenote aangeraden. Lang had ik getwijfeld of ik deze vorm van differentiëren ging uitvoeren, tot de ijzel kwam opzetten in week twee van het nieuwe jaar. Het CSG Liudger was toen de hele week gesloten en dit vond ik persoonlijk te lang. Zo had ik samen met de klas een toets gepland in week drie en op deze manier zouden ze deze niet kunnen maken. Flipping the classroom leek mij op dat moment de perfecte oplossing, dus ik heb een digitale les gemaakt en de link via mijn stagecoach opgestuurd naar de leerlingen. De toets heb ik uiteindelijk toch naar week vier verplaatst maar de digitale les was geslaagd. Zo waren de leerlingen enthousiast en heeft het me toch geholpen de geplande planning helpen te realiseren. Het doel zoals eerder beschreven biedt veel positieve kansen. Zo kan de zwakke leerling de digitale les herhalen en of bekijken op de momenten dat hem of haar uitkomt.

Het digitale lesgeven is mij goed bevallen omdat er zo veel tijd over was voor het beantwoorden van vragen of het maken van opdrachten. Vooral voor de doelgroep B/K waarbij het soms lang duurt voordat ze de lesstof snappen was het effect van de eerder gegeven digitale les goed te merken. De les zelf is gemaakt met het programma Movenote, dat simpel kan worden gekoppeld aan je Gmail account.

De link is via som (blackboard van het CSG Liudger) verzonden naar de schoolmail van de leerlingen van de tweede klas. Deze link is te vinden in de 'voetnoot' van de eerste pagina van het lesplanformulier en is ook in het lesplanformulier zelf verwerkt.

Reflectie

Wanneer ik de film terug kijk voelt het voor mijzelf een beetje gênant. Je ziet snel dingen dat beter kan. Toch vind ik het voor een eerste keer best goed gelukt, want ik herinner mij het moment nog dat je zit te praten tegen je computer. Wanneer je dus ook stilvalt, is het dus ook echt stil, deze momenten vallen goed in het filmpje op. De leerlingen vonden het geweldig en zeiden dat ze vaker op deze manier les wilden krijgen. Als ondersteuning lijkt het mij in de toekomst hartstikke handig om deze hulpmiddel vaker in te zetten. Toch is het een andere manier van lesgeven dat niet vergeten mag worden, belangrijk is dus dat er geoefend mee moet worden. In de toekomst wil ik zeker bekwaam worden met dit programma zodat ik de leerlingen nog meer kan ondersteunen. Het niveau van het filmpje kan beter, opdrachten kan ik in vervolg er meteen in verwerken. Ook een youtube filmpje moet erin verwerkt kunnen worden.

Lesplanformulier

naam student : Rutger van Kammen	naam school : CSG Liudger
opleiding : Aardrijkskunde	coach : Ingrid Hokojoku
jaar : 2015	klas : BK2K
	datum van de les: 11-01-2016

Lesonderwerp: Het Franse volk eist vrijheid

Beginsituatie (Leerlingen, jijzelf, omgeving):

- . Leerlingen: De klas betreft een vmbo BB en Kb klas, die in gemengde vorm bij elkaar zitten. De leerlingen zijn waarschijnlijk druk omdat het de eerste les is sinds het nieuwe jaar. Daarom wil ik een goede eerste indruk maken en geef ik een les die vooral leerling-gestuurd is zodat men zich niet hoeft te vervelen. Verder heeft iedere leerling een iPad en hebben ze voor de eerste keer een digitale les gevolgd van mij². Hierin zijn de belangrijkste speerpunten van de lesstof besproken. Omgeving: Het lokaal betreft 246, wat zich op de tweede verdieping bevindt. Hierin hangt een beamer, die ik ga gebruiken als ondersteuning voor mijn les. Ikzelf: Ik ben bekwaam met de stof doordat ik mij erin verdiept heb.

algemene doelstellingen van deze les

begrippen:

- Absolutisme
- Lodewijk XIV
- Versailles
- Zonnekoning
- grondwet
- democratie
- burgerlijke standen

vaardigheden:

Concrete lesdoelen

- leerdoel 1: De leerling kan omschrijven hoe koning Lodewijk XIV zijn macht toentertijd gebruikte (begrijpen).

- leerdoel 2: De leerling kan de functie benoemen van het paleis van Versailles, dat gebouwd is door koning Lodewijk de 14^e (onthouden)

- Leerdoel 3: De leerling kan de gebeurtenis verbinden met wat er op 17 juli 1789 gebeurde (analyseren).

- Leerdoel 4: De leerling kan uitleggen wat een grondwet is (begrijpen)

² <https://www.movenote.com/v/igxJ5JU9ooq32>

geplande tijd	lesdoel nr.	lesinhoud (lesstof)	didactische werkvormen		hulpmidde len
			leeractiviteit: <i>Wat doet de leerling?</i>	Onderwijs-activiteit: <i>Wat doe ik?</i>	
0-2 minuten	X	Rol van Gastheer> bij de deur staan, welkom heten en zorgen voor relaxt leerklimaat. Ook deel ik een a-4 papier uit.	De leerlingen gaan zitten, luisteren en pakken hun Ipad en papier en pen voor zich	ik praat en verstrek de benodigde informatie.	X
2-5 minuten	X	(presentator) Introductie thema. Wat weten ze van de vorige keer, https://www.movenote.com/v/igxJ5JU9ooq32 Ook de lesdoelen en het verlopen van de les bespreken zodat de leerlingen weten wat ze te wachten staat.	De leerlingen mogen vragen stellen over de les	Ik verstrek informatie en stel de vragen	Laptop + videocamera en beamer Beamer en computer.
5-10 minuten	2,3	(pedagoog) Video nog een keer gezamenlijk bekijken, dat gaat over het paleis van Versailles. Ondertussen kunnen de leerlingen bezig met opdrachten maken die gaan over de video (bijlage M).	De leerlingen bekijken actief de video en doen er ook daadwerkelijk wat mee. Ze maken opdrachten over de video.	Ik verstrek informatie over de les	
10-15 minuten	2,3	(pedagoog) Nabespreken vragen van Versailles (stencil)	Leerlingen zijn aan het werk	Ik loop rond om vragen te beantwoorden	schoolbord
15-25 minuten	1,4	(didacticus) Theorie kort bijlans omdat het herhaling is. Daarna gezamenlijk het blauwe blok lezen op bladzijde 10.(leermethode	De leerlingen luisteren en stellen vragen als dit	Ik geef beurten aan leerlingen.	Powerpoint &

25-35 minuten	3,4	Mundo) (pedagoog) De leerlingen maken de opdrachten 7 t/m 11 met uitzondering van opdracht 10 in het werkboek (Bijlage N). Deze instructie geef ik via WHHTUK: Wat: maken opdracht 7 t/m 11, Hoe: IPad, HULP: docent wanneer deze langsloopt, TIJD: 10 minuten, UITKOMST: leerstof voor de toets en algemene kennis, KLAAR: Nakijken met de antwoorden bladen die liggen voor de klas. Eerst laten zien dat je klaar bent aan de docent.	nodig is. Verder reageren ze als dit van hun verwacht wordt. De leerlingen zijn aan het werk, nadat zij de instructie hebben gekregen.	Ik ben aan het woord en geef instructies.	beamer X
35-45 minuten	1,2,3,4	(pedagoog) Terugkoppeling plaats vindt met de lesdoelen door middel van het beantwoorden van een socrative (Bijlage O). Deze gaat over en koning Lodewijk de 14 ^e en de nieuwe leerstof: "mensenrechten."	De leerlingen loggen in en melden hun aan bij het lokaalnummer	Ik meld me aan op de computer	Computer en beamer
45-50 minuten	X	(afsluiter) Afsluiten van de weg. Mop vertellen of iets zeggen over de werkhouding van de leerlingen.	De leerlingen maken hun plek netjes en schuiven de stoel aan	Ik praat en de leerlingen volgen de instructies op	X

Evaluatie en Reflectie

Eerst wil ik zeggen dat het differentiëren mij op verschillende gebieden goed is bevallen. Allereerst op het gebied van vakdidactisch handelen is het handig om te differentiëren. Zo heb ik ervaren dat de effecten van een extra les dat digitaal is positief waren. Bijna alle leerlingen zaten op hetzelfde niveau en individuele leerlingen zeiden ook dat ze hem zelfs meerdere keren bekeken hebben. Zo differentieer je via deze manier ook gelijk in tempo. De ene leerling snapt sneller de stof en kan daarna bezig met andere dingen terwijl de andere leerlingen meer tijd nodig heeft om dezelfde lesstof onder de knie te krijgen. Daarnaast is het op het gebied van pedagoog ook makkelijker om te differentiëren. Leerlingen zijn sneller stil en gemotiveerd, dit was vooral te merken bij het differentiëren in denkniveaus. De leerlingen die normaal eerder klaar waren hadden meer opdrachten gekregen waardoor ze de les niet verstoorden, ze waren allen aan het werk. En het laatste gebied is persoonlijk. Zo merkte ik dat het differentiëren in instructie mij hielp. Het kostte mij minder moeite om de stof uit te leggen omdat ik de verlengde instructie met een kleiner groepje deed. En ook werd ik niet steeds onderbroken en kon ik de leerlingen gemakkelijker corrigeren door de groeps grootte. Ook buiten deze vormen om is er door mij op meerdere manieren gedifferentieerd. Zo heb ik een keer de klassenplattegrond gewijzigd, differentieerde ik met de leerlingen met een gedragsprobleem door extra instructie te geven buiten de lessen om (préteaching) of op de gang (extra instructie). Op vele manieren heb ik dus rekening gehouden met de verschillende leerlingen binnen mijn klas om allen onderwijs op maat te geven evenals een veilig leerklimaat.

Met al deze bevindingen en ervaringen kan ik concluderen dat het differentiëren mij geholpen heeft en dat ik hier als beginnend docent ook tijdens de LIO veel gebruik van ga maken. Of het ook de leerlingen geholpen heeft is moeilijk te zeggen omdat ik dit niet in de korte periode goed kon meten. Wel heb ik een overkoepelende enquête uitgedeeld aan alle leerlingen die ik les gaf om zo een beeld te krijgen van hun bevindingen tegenover het differentiatieproces.

Verder geldt voor mij dat ik de eerste keren het wel spannend en uitputtend vond om te differentiëren. Met deze nieuwe wetenschappelijk manier van rekening houden met de verschillen tussen leerlingen merk ik dat oefenen noodzakelijk is. Deze periode +/- acht weken waren behoorlijk intensief, zowel op vakdidactisch niveau als op cognitief niveau. Veel verslagen en het onder de knie krijgen van nieuwe manieren maakten het er niet makkelijker op. Toch ben ik positief over deze manier van lesgeven en weet ik dat het deel zal uitmaken van zowel mijn vakvisie als mijn toekomstige carrière als aardrijkskunde docent (bijlage P).

Reflectie op de differentiatiedoelen

Hieronder zijn de doelen nog een keer herhaald om zo per doel te bekijken of het differentiatiedoel gerealiseerd is.

Differentiatiedoel instructie (behaald)

Gewenst doel: Instructie op meerdere momenten aanbieden waarbij onderscheid wordt gemaakt in 'sterkere' en 'zwakkere' leerlingen. De zwakkere leerlingen krijgen een extra instructiemoment zodat ook zij de leerstof onder de knie krijgen.

Dit doel is voor mij behaald. Het is door mij twee of drie keer uitgevoerd op een goede manier waarbij te merken was dat iedere keer beter ging. De eerste keer verliep niet helemaal volgens het boekje omdat ik vergeten was om te meten of de leerlingen die de verlengde instructie hadden gevolgd het nou ook daadwerkelijk onder de knie hadden. Deze vorm van differentiëren wordt door veel docenten in de onderbouw op het VMBO b/k uitgevoerd. Dan wel in grote groepen als één op één contact. Buiten dit om is het ook goed om te zeggen dat ik een autistische leerlingen in mijn klas had. Bij deze leerlingen differentieerde ik altijd al in het klein door iedere keer wanneer we van les fase wisselden hem aan te spreken op wat er zo ging gebeuren, desnoods legde ik het twee keer uit. De leerling voelde zich hierdoor goed begrepen.

Differentiatie volgens het BHV-model (behaald)

Gewenst doel: De leerlingen die per persoon uniek zijn en die een eigen cognitief niveau hebben, zich op hun eigen manier de minimale lesstof laten beheersen zonder de eigen leerproces of die van de klasgenoten te hinderen.

Ook dit differentiatiedoel is behaald omdat de les goed is verlopen en naar mijn inzichten de 'zwakkere' leerlingen de minimale lesstof ook hebben bereikt. Ook door formatief te toetsen gingen leerlingen erg hun best doen omdat ze niet een herhalingsopdracht wilden doen. Dit vond ik grappig omdat zowel de herhalingsopdracht als de verrijkingsopdracht gebaseerd zijn op het opdrachtenboek. Toch was er een duidelijk beeld ontstaan over de zwakkere en sterkere leerlingen.

Differentiëren in lesdoelen (half behaald meer oefenen)

Gewenst doel: Door te differentiëren in lesdoelen differentieer je op denkniveaus. Leerlingen die cognitief sterker zijn en een hogere denkkorde aankunnen kun je dit aanbieden zonder de "zwakkere" leerlingen te hinderen. Deze manier van differentiëren helpt de leerlingen zich verder te ontwikkelen op een individuele manier.

Deze manier van differentiëren is handig en kun je door kleine aanpassingen al automatisch. Zo kun je voor bepaalde opdrachten twee opdrachten met een hoger denkniveau erin verwerken. De sterkere leerlingen kunnen dan deze opdrachten maken. Lesdoelen ontwikkelen kan volgens de niveaus van Bloom zijn als van de afgeleide vormen: OBIT en RTTI. De les verliep rustiger omdat iedereen lekker aan het werk was. Achteraf gezien had ik nog betere opdrachten kunnen maken maar het was de eerste keer. Door hem nu uitgevoerd te hebben weet ik zeker dat in de toekomst mij dit gemakkelijker afgaat.

Differentiëren in keuzevrijheid (niet tevreden over)

Gewenst doel: Door leerlingen keuzevrijheid te geven benutten ze dat deel van hun capaciteiten waar ze het beste in zijn. Doordat ze hier goed in zijn vergroot het gelijk hun motivatie waardoor ze de lesstof beter blijft.

Om deze differentiatievorm uit te voeren heb ik veel nagedacht over de structuur. Ik dacht dat het goed te combineren was met een betekenisvolle leertaak alleen achteraf gezien had ik dit toch anders kunnen inrichten. Ook zat ik ermee of ik nou aan het differentiëren was in keuzevrijheid of in toets vorm omdat de presentaties – dat iedere leerlingen op zijn eigen manier mocht doen – summatief beoordeeld zouden worden. Dit is dus ook differentiëren in toets vorm. Welke vorm het ook is ik houd rekening met de verschillen tussen leerlingen door hun zelf te laten kiezen hoe ze het project uitvoeren en waarop ze beoordeeld willen worden. Het project werd door twee van de vier groepjes goed opgepakt echter de eindproducten vielen me een beetje tegen. Tijdens werkplekleren twee had ik geleerd niet teveel te verwachten van de leerlingen alleen een groepje sloeg alles. Ze lieten alle vier een zin op en dat was de presentaties, ze hadden niks: geen ppt, collage, toneelstuk, prezi etc, dit was heel jammer. Toch waren er ook twee groepen die het heel leuk deden. Zo deed een groep een toneelstuk, terwijl het andere groepje een prachtige prezi hadden gemaakt met zinnige informatie.

Differentiëren leertijd (flipping the classroom) (behaald)

Gewenst doel: Door de leerlingen digitaal te bereiken, kan de individuele leerling zelf wanneer het hem/haar uitkomt de les volgen en dit eventueel herhalen. De leerling hoort maar ziet ook materiaal waardoor meerdere zintuigen betrokken zijn bij het verwerken ervan. Door flipping the classroom uit te voeren differentieer je eigenlijk ook in tempo.

Over deze vorm van differentiëren was ik heel tevreden. Het effect was te merken in de eerstvolgende les na de vakantie. De leerlingen wisten goed wat hen te wachten stond.

Wat de leerlingen vonden van de door mij uitgevoerde differentiatievormen is te zien in de eindevaluaties **(bijlage P)**. Hierin wordt verwezen naar de verschillende differentiatievormen door deze te omschrijven of een korte inleiding erbij te plaatsen. Feedback vragen aan deze doelgroep was lastig doordat ik heel erg moest stimuleren om meer neer te zetten dan: 'leuk,' of 'niet leuk' etc. Daarom heb ik ook gekozen voor een feedback moment en tijdens dit feedback heb ik de leerlingen veel gestimuleerd eerlijke en uitgebreide antwoorden neer te zetten.

Literatuurlijst

- Berben, M., & Teeseling, M. v. (2014). *differentiëren is te leren*. Amersfoort: CPS onderwijsontwikkeling en advies.
- Berben, M., & Teeseling, M. v. (2014). *Differentiëren is te leren*. Amersfoort: CSP onderwijsontwikkeling en advies.
- Berendsen, H. (2008). *Landschap in delen*. Utrecht: Van Gorcum.
- Berg, G. v. (2009i). *Handboek vakdidactiek aardrijkskunde*. Amsterdam: Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken.
- Ebbens, S., & Ettekoven, S. (2013). *actief leren*. groningen: Noordhoff uitgevers.
- Geerts, W., & Kralingen, R. (2013). *Handboek voor leraren*. Bussum: coutinho.
- genootschap, K. N. (2002). *Concept kerndoelen aardrijkskunde basisvorming*. Utrecht: KNAG commissie.
- Slooter, M. (2009). *Vijf rollen van de leraar*. Amersfoort: CPS.
- Wal, J. v., & Wilde, J. d. (2011). *Identiteitsontwikkeling en leerlingbegeleiding*. Bussum: Coutinho.
- Wolf, K., & Beukering, T. (2009). *Gedragsproblemen in scholen*. Leuven: ACCO.

Bijlage A: Enquête voor onderzoek differentiatievormen op school

Vragenlijst differentiëren (+/- 10 minuten)

Voor Rutger van Kammen

Ingevuld door:

Vak:

Functie:

datum:

Inleiding: Differentiëren is meer dan alleen het omgaan van verschillen in de klas. Het is juist een middel waarin je individuele begeleiding geeft aan de leerlingen om hen verder te helpen. Het is dus de didactische uitwerking van omgaan met verschillen bron: (Berben & Teeseling, 2014)

Differentiëren kan op diverse manier. Zo kun je als docent differentiëren in: Leerstijl, Leertijd, instructie, niveau en leervoorkeuren. Binnen deze thema's bevinden zich diverse methoden. Een

Voorbeeld 1: ter verduidelijking: Klas in twee groepen verdelen op basis van resultaten. Vervolgens zwakkere leerlingen verlengde instructie geven terwijl de sterkere leerlingen bezig gaan met zelfstandige opdracht.

Voorbeeld 2: Hele klas basisstof onderwijzen, Vervolgens zwakkere leerlingen bezig laten gaan met herhalingsstof, terwijl sterkere leerlingen bezig gaan met verrijkingsstof

Vragen: Omcirkel het juiste antwoord, tenzij anders staat aangegeven

Vraag 1) Hoeveel jaar les geeft u, sinds u gediplomeerd bent?

Antwoord: _____

Vraag 2) Hebt u eerder gehoord van differentiëren?

Antwoord: Ja/nee

Vraag 3) Hoe vaak past u differentiatie toe in uw lessen? (kies zelf of u per week/etmaal etc. wilt antwoorden)

Antwoord: _____ keer per: les/ dag /week/ maand

Vraag 3:) Differentiëren kan op verschillende manieren. Welke vorm van differentiëren past u toe tijdens uw lessen?

Instructie
Leervoorkeur van leerlingen
Leertijd van leerlingen
Niveau van leerlingen

Vraag 3b: Merkt u verschil, wanneer u aan differentiatie doet en wanneer niet? (niet genoeg ruimte gebruik de achterkant)

Antwoord: _____

Vraag 4: Bent u het ermee eens dat het toepassen van differentiatie tijdens de lessen ,zorgen voor betere leerprestaties van de leerlingen?

Ja helemaal eens / soms/ helemaal oneens

Vraag 5: Wordt u als docent vanuit school gestimuleerd om te differentiëren? (Hieronder vallen: cursussen, teamleider, directeur, ouders, overheid)

Ja/nee: ..omdat: _____

Vraag 6: Stelling: Doordat vanaf 2014 passend onderwijs een feit was, ben ik ervan overtuigd dat iedere docent verplicht moet differentiëren tijdens de lessen:

Vraag 6: Door te differentiëren, geef ik voor mijn gevoel betere lessen en ben in minder moe.

Antwoord: _____

Vraag 7: Inleiding: Eén van de ambities van het Ministerie van OCW en VO-raad is dat er ook meer aandacht moet komen voor (hoog) begaafde leerlingen.

Vraag: Differentieert u als docent ook met (hoog) begaafdere leerlingen uw klas?

Vraag 8: Ik heb in mijn klas een idee van de instructieafhankelijke/ instructiegevoelige en instructie onafhankelijke leerlingen?

Antwoord: Helemaal eens/ weet ik wel, maar hier hou ik geen rekening mee / helemaal oneens (nooit mee bezig gehouden)

Einde dank u wel!

Handtekening voor committeren:

Vragenlijst differentiëren (+/- 10 minuten)

Voor Rutger van Kammen

Ingevuld door: Heester Brander
Functie: docent

Vak: LO
datum: 3-12-15

Inleiding: bron 1: laat goed differentiëren zien. Differentiëren is niet het omgaan van verschillen in de klas maar juist een middel van individuele begeleiding om leerlingen verder te helpen. Het is dus de didactische uitwerking van omgaan met verschillen bron: (Berben & Teeseling, 2014)

Differentiëren kan op diverse manier. Zo kun je als docent differentiëren in: Leerstijl, Leertijd, Instructie, niveau en leervoorkeuren. Binnen deze thema's bevinden zich diverse methoden. Een

Voorbeeld 1: ter verduidelijking: Klas in twee groepen verdelen op basis van resultaten. Vervolgens zwakkere leerlingen verlengde instructie geven terwijl de sterkere leerlingen bezig gaan met zelfstandige opdracht.

Voorbeeld 2: Hele klas basisstof onderwijzen, Vervolgens zwakkere leerlingen bezig laten gaan met herhalingsstof, terwijl sterkere leerlingen bezig gaan met verrijkingsstof

Vragen: Omcirkel het juiste antwoord, tenzij anders staat aangegeven

Vraag 1) Hoeveel jaar geeft u les sinds u afgestudeerd bent?

Antwoord: + 18 jaar

Vraag 2) Hebt u naast de enquête eerder gehoord van differentiëren?

Antwoord: Ja/nee

Vraag 3) Hoe vaak past u differentiatie toe in uw lessen? (streep de overige tijdseenheden weg)

Antwoord: 15 keer per week / etmaal / maand/jaar

Vraag 3:) Welke vorm van differentiëren past u toe in uw lessen?

- * Instructie
- * Leervoorkeur van leerlingen
- * Leertijd van leerlingen
- * Niveau van leerlingen

Vraag 3b: Merkt u verschil als u aan differentiatie doet? (niet genoeg ruimte gebruik de achterkant)

Antwoord: ja, leerlingen leren op hun eigen niveau
dit beter resultaat op ieder niveau

Vraag 4: Bent u het ermee eens dat differentiatie in uw lessen zorgen voor betere leerprestaties van leerlingen zorgen?

☒ Ja helemaal eens / soms/ helemaal oneens

Vraag 5: Wordt u gestimuleerd door de overige partijen van school om differentiatie toe te passen in uw lessen? (bijv: cursussen, teamleider, directeur, ouders, overheid)

☒ Ja/nee: omdat: via cursussen, in het belang van
het kind

Vraag 6: Stelling: Door de komst van passend onderwijs ben ik ervan overtuigd dat iedere docent aan differentiatie moet doen tijdens zijn lessen:

ja

Vraag 6: Door differentiatie toe te passen in mijn lessen, geef ik betere lessen (gebaseerd op leerprestaties van leerlingen, motivatie van leerlingen, werkdruk voor de docent, etc.):

Antwoord → 2

Vraag 7: Inleiding: Eén van de ambities van het Ministerie van OCW en VO-raad is dat er ook meer aandacht moet komen voor (hoog) begaafde leerlingen.
Vraag: Geeft u als docent de (hoog) begaafde leerlingen door bijv. Extra taken te geven?

nee

Vraag 8: Ik heb in mijn klas een idee van de instructieafhankelijke/ instructiegevoelige en instructie onafhankelijke leerlingen.

ja

Antwoord: Helemaal eens/ spendeer ik geen aandacht aan maar weet ik wel / helemaal oneens
(nooit mee bezig gehouden)

Einde dank u wel!

Handtekening voor committeren:

Bijlage C: Uitdraai socratieve + handout

Name A-Z ▾	Score ▾	#1	#2	#3	#4	#5	#6	#7	#8	#9	#10	#11	#12
701745	75%	B	C	False	False	D	False	False	B	B	B	True	D
Beniepoes	92%	B	C	False	True	D	False	False	A	A	B	True	B
Biggetje 000	58%	A	C	True	True	B	False	False	B	A	B	True	B
Chantal0	67%	C	C	False	True	C	False	False	A	C	B	True	B
Cherisa	83%	A	C	True	True	D	False	False	A	A	B	True	D
Gianni	50%	B	C	False	True	B	True	False	B	B	D	True	B
KevinTVG	42%	D	C	False	False	D	True	False	A	D	C	False	B
Lian	92%	B	C	True	True	D	False	False	A	A	B	True	D
Lieslepoes 0	50%	C	C	True	False	D	True	False	D	A	B	True	C
liesslepoes	33%	B	C	True	False	D	True	True	C	C	B	False	C
Lisanne schreiber	92%	C	C	False	True	D	False	False	A	A	B	True	D
Marten	50%	B	C	True	True	C	False	True	A	C	C	True	B
Riley0	100%	B	C	False	True	D	False	False	A	A	B	True	D
Sanne	83%	B	C	False	True	D	True	True	A	A	B	True	D
Sanne	0%												
Shelley	67%	D	C	True	False	D	False	False	A	C	B	True	D

#1EDIT

Wanneer je een paraplu meeneemt tijdens het wandelen, houd je rekening met het klimaat

Correct Answer:

TrueFalse

Explanation:

Het weer is veranderlijk, het klimaat niet. Het klimaat is het gemiddelde weer over 30 jaar.

#2EDIT

De factoren die samen het weer vormen zijn: Temperatuur, neerslag & Klimaat

Correct Answer:

TrueFalse

Explanation:

De juiste factoren zijn: temperatuur, wind & neerslag

#3EDIT

De jagers verzamelden voedsel door te jagen

Correct Answer:

TrueFalse

#4EDIT

Vroeger was vuur heel belangrijk.

Correct Answer:

TrueFalse

Explanation:

Dit klopt, vuur kon je gebruiken voor veel verschillende dingen.

#5EDIT

De regel is, hoe verder van de evenaar af, hoe warmer het wordt

Correct Answer:

TrueFalse

Explanation:

Lees goed: Hoe kouder het wordt

#6EDIT

De evenaar krijgt de meeste uren zon per jaar

Correct Answer:

TrueFalse

#7EDIT

De vegetatie (planten& bomengroei in een bepaald gebied) zijn in het tropisch regenwoud erg verschillend.

Correct Answer:

TrueFalse

#8EDIT

De schaduw van een object op de toendra is langer als de schaduw van een object op de Savanne

Correct Answer:

TrueFalse

#9EDIT

Als het bij ons winter is, betekent dit dat het Zuidelijk halfrond het sterkste belicht wordt door de zon

Correct Answer:

TrueFalse

#10EDIT

Als het bij ons winter is, is het 24 uur licht op de Noordpool

Correct Answer:

TrueFalse

Explanation:

dan is het juist 24 uur donker, dus nacht op de Noordpool

#11EDIT

De aarde kent seizoenen door de draaiing van de aarde om de zon

Correct Answer:

TrueFalse

Explanation:

De aarde kent seizoenen door de stand van de aardas (23,5 graden)

#12EDIT

De jagers en verzamelaars leefden in groepen bij elkaar.

Correct Answer:

TrueFalse

Explanation:

Steppe klimaat is juist heel droog, na de Steppe komt de Woenstijn

#13EDIT

Het Woenstijn klimaat ligt tussen de volgende klimaatzones:

ANSWER CHOICE

Steppe & Savanne

Tropisch regenwoud en Steppe

Toendra & Landklimaat

Poolklimaat & Tropisch regenwoud klimaat

#14EDIT

De jagers en verzamelaars gebruikten bijna alles van de dieren die ze gedood hadden.

ANSWER CHOICE

Bijlage: D Basisstof

BRON 2 De jager-verzamelaars maakten vuur door stenen tegen elkaar te slaan. Of ze draaiden een stokje rond op een stuk hout, waardoor het erg warm wordt.

Vuur

De eerste mensen hadden geen lucifers en ze wisten niet hoe ze vuur moesten maken. Dat ontdekten ze pas na een hele tijd. Die ontdekking veranderde het leven van de mensen enorm! Ga maar na:

1. Vuur houdt je lekker warm.
2. Vuur geeft licht, zodat je ook 's nachts en in donkere grotten iets kunt zien.
3. Wilde dieren zijn bang voor vuur.
4. Vlees kun je roosteren op vuur, en dan kun je het beter eten.
5. Vuur maakt speerpunten hard en scherp.

opdracht 4

Lees de tekst 'Vuur'.

Bekijk bron 2.

4a Noem vier voordelen van vuur.

1. Warmte
2. Licht
3. wilde dieren zijn bang voor
4. licht

4b Ongeveer 500.000 jaar geleden ontdekten de mensen hoe ze vuur kon maken. Hoe maakt de man in bron 2 vuur?

2. stenen tegen elkaar slaan

Bekijk nog eens bron 1.

4c Bedenk waarom de mensen die de tekeningen in de grot hebben gemaakt vuur nodig hadden.

Onderen konden ze niet zien

Groeien

De jagers van bron 1 leefden 17.000 jaar geleden.

Het was toen in Europa veel kouder dan nu. Er groeiden alleen mossen en lage struiken, en geen bomen. Een koud gebied waar alleen mossen en lage struiken groeien, noem je de **toendra**. De jagers in dit gebied moesten wel op jacht gaan om aan eten en warme kleren te komen. En ze moesten 's nachts in een grot of een tent slapen, anders was het te koud.

Er zijn ook gebieden waar je gemakkelijker kunt overleven. Zo'n gebied is het **tropisch regenwoud**. In het tropisch regenwoud is het warm en er groeien veel verschillende planten. Het hele jaar kun je er vruchten en noten vinden die je kunt eten. Omdat het warm is, hoef je weinig of geen kleren aan. Ook kun je in de open lucht slapen, want 's nachts is het niet koud.

Hoe komt het dat er in het ene gebied weinig planten zijn en in het andere gebied veel planten? Dan moet je weten wat planten nodig hebben om te groeien:

- warmte;
- licht;
- water;
- grond;
- voedingsstoffen.

opdracht 5

Lees de tekst 'Groeien'.

5a Hoe heet het gebied waar de jagers van bron 1 leefden?

Frankrijk

5b Op de toendra is het altijd / bijna nooit warm. Er groeien weinig / veel verschillende planten.

5c In het tropisch regenwoud is het altijd / bijna nooit warm. Er groeien weinig / veel verschillende planten.

BRON 3 Op de toendra groeien alleen mossen en lage struiken.

	Toendra	Tropisch regenwoud
Kleding	veel	weinig
Eten	dieren	fruit
Huis	steen	hout

FIGUUR 2

opdracht 6

Bekijk bron 3 en 4.

Hoe kun je overleven op de toendra? En hoe in het tropisch regenwoud? Stel je voor dat jij in zo'n gebied bent, zonder spullen en eten van thuis. Welke oplossingen verzin jij? Vul figuur 2 in.

BRON 4 In het tropisch regenwoud groeien veel verschillende planten.

Weer en klimaat

Planten hebben warmte, licht en water nodig. Voor de meeste planten is zonnig en warm weer met af en toe een bui dan ook het beste.

Het weer is hoe de lucht om ons heen is. Die lucht kan koud of warm zijn. En ook droog of vochtig.

Bij het weer zijn temperatuur en neerslag dus belangrijk. **Neerslag** is water dat op de aarde valt.

Voorbeelden van neerslag zijn regen, sneeuw en hagel. De lucht kan ook bewegen: dat is de wind.

De temperatuur, de neerslag en de wind zijn elke dag anders. Het weer is dus elke dag anders. En het weer is vaak ook op elke plaats weer anders.

Maar planten en bomen staan er wel langer dan één dag. Om te weten waarom een plant in een gebied kan groeien, moet je daarom naar het **klimaat** kijken. Het klimaat is het weer over een lange periode in een gebied. Die periode is dertig jaar. In de atlas staan kaarten over het klimaat.

opdracht 7

Lees de tekst 'Weer en klimaat'.

7a Noem drie onderdelen die samen het weer maken.

- 1 wind
- 2 regen
- 3 lucht

7b De weerman vertelt op de radio of tv vaak nog meer over het weer. Bedenk nog twee onderdelen van het weer waarover hij/zij vertelt.

- 1 het weer
- 2 het weer voor morgen

7c Kruls de zinnen aan die over het weer gaan.

- ☒ Ik ga morgen zwemmen, want het wordt 26 graden.
- ☒ In Zwitserland kun je elke winter fijn skiën.
- ☒ Gisteren regende het 10 mm.
- ☒ Volgende week gaat het vriezen.
- ☐ In Paramaribo regent het per jaar 2100 mm.
- ☐ In Mexico kun je het hele jaar terecht voor een strandvakantie.

opdracht 8

☒ kleurpotloden

Gebruik figuur 3.

Het klimaat van een plaats kun je laten zien in een klimaatgrafiek. In een klimaatgrafiek staan de gemiddelde temperatuur en de gemiddelde neerslag. Dat kun je vergelijken met je rapportcijfer: ook dat is een gemiddelde van alle cijfers die je in een periode hebt gehaald.

8a De temperatuur in een klimaatgrafiek is gemeten in °Celsius. De neerslag is gemeten in

mm

In figuur 3 staat de temperatuur links / rechts.
De neerslag staat links / rechts.

Bijlage E: Herhalingsopdracht

Silke v/d meulen

Filmpje weer & klimaat

Welke elementen bepalen het weer?

wind, neerslag en temperatuur

Wat wordt er bedoeld met het woord klimaat?

het gemiddelde weer
op een lange tijd.

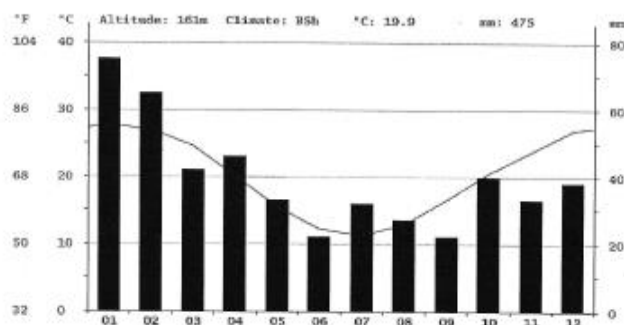
Waarom spreken we meestal (zie vraag 9 bijvoorbeeld) over een klimaatgrafiek?

Juist onjuist vragen: Beantwoorden na het filmpje (kruisje zetten in het juiste hokje)

Vraag	Juist	onjuist
Wanneer er een bepaalde plant of boom groeit, is afhankelijk van het weer	☒	☒
Het klimaat bestaat uit de elementen: Neerslag, temperatuur, wind	☒	☒
Het klimaat verandert per dag.	☒	☒
Het tropisch regenwoud is afhankelijk van het klimaat	☒	☒
Hoe verder weg van de evenaar, hoe kouder het klimaat wordt	☒	☒
Nederland heeft een gematigd klimaat	☒	☒

Inzichtvraag:

Waarom geldt de grafiek hieronder (grafiek 1) niet voor het Noordelijk halfrond (denk aan de seizoenen) schrijf je antwoord op de achterkant van het papier

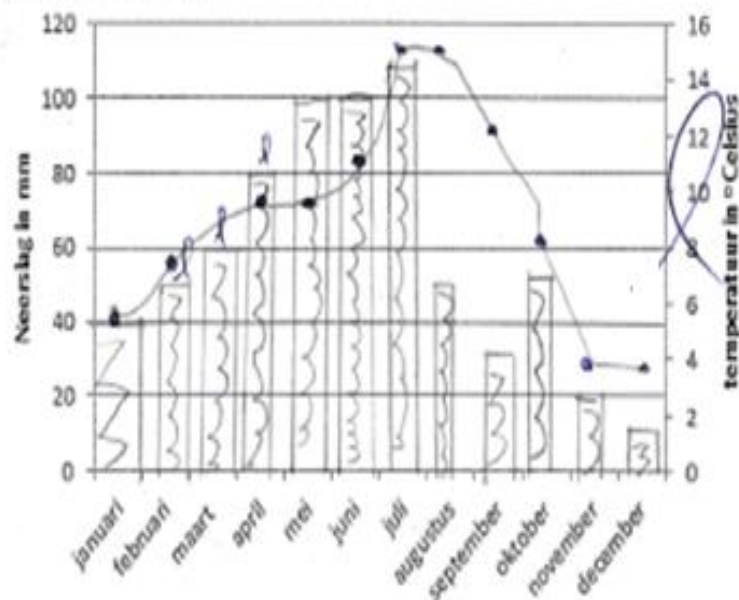

Bijlage F: verrijkingsopdracht volgende paragraaf

Vraag 12: Maak met behulp van de onderstaande gegevens, een grafiek zoals die hoort. Gebruik hiervoor de opzet is voor jullie is gegeven.

Maand	Temperatuur ° Celsius	Neerslag in (mm)
januari	5	40
februari	7	50
maart	9	60
april	9	80
Mei	11	100
Juni	15	100
Juli	15	110
augustus	12	50
september	8	30
oktober	3	50
november	3	20
december	1	10

Opzet voor de grafiek,.

Bijlage: G Zelfstandige oefening samenvatting

Vul de ontbrekende woorden in:

Bulet

Als er wordt gekeken naar hoe de vroegere Mensen leefden valt op dat ze vooral leefden van de akkerbouw. Ze verzamelden voedsel van stulken en jaagden op dieren. Door de tijd heen is dit verandert. Deze overgang noemen wij ook wel de landbouwrevolutie en spreidt zich uit over honderden jaren.

De nieuwe boeren verbleven op een plek, waardoor het mogelijk was om daadwerkelijk huizen te bouwen. Deze hadden rieten daken en waren soms zelfs van steen gebouwd. Er was genoeg te eten want dieren werden geëeten akkers werden dichtbij de boerderijen gemaakt. Doordat er veel tijd over was, gingen mensen zich ontwikkelen. Dit houdt in dat bepaalde mensen beter worden in een specifiek ding.

Als we de leefstijl van de jagers en verzamelaars vergelijken met de Egyptenaren, valt direct het verschil op. Deze is droog en kent weinig neerslag. In de onbewoonbaarste gebieden van het land leeft een specifieke groep. Deze groep jagers genoemd, trekt met de kudde van plaats tot plaats om eten en drinken te verschaffen voor hun dieren.

De rivier de Nijl was voor de vroegere Egyptenaren heel belangrijk. Ze vingen de vruchtbare grond op door landbouw te bouwen en medelen te graven. De grote baas van de Egyptenaren was de farao. Deze had veel macht en gaf opdrachten voor het bouwen van enorme bouwwerken. Een van de bouwwerken was de enorme piramide van Gizeh. Veel slaven die in dienst waren van de farao waren nodig om dit bouwwerk te bouwen. De farao betaalden de slaven uit in graan. Dit product werd in het vroegere Egypte langs de kant van de Nijl geoogst. Dat dit product hier groeide in zo'n droog gebied was mogelijk door irigatie, dit betekent letterlijk: 'water naar de akkers brengen.'

De piramiden zijn eigenlijk grote graftombes van belangrijke mensen. In Nederland werden overleden mensen begraven of gecremeerd, in het vroegere Egypte gingen ze lichamen mummificeren. Dit deden ze omdat ze geloofden dat de ziel naar het hiernamaals ging en soms terugkeerde naar het lichaam. Deze lichamen moesten goed bewaard blijven en hierom werden ingewanden uit het lichaam gehaald. Ook uit de schedel werd met een speciale tang de hersenen eruit gehaald zodat niets kon vergaan. Belangrijke organen zoals: Hersenen, maag, lever en darmen werden in speciale potten in het graf bewaard. De hart van de Farao, bevindt zich helemaal diep de piramide.

Om gezonder en verantwoord vlees te eten, kun je kiezen biologisch te eten. Dit is biologische veeteelt, want er worden geen schadelijke stoffen en maar wel grote machines bij gebruikt. Een ander verschil tussen normaal vlees en vetgames vlees is dat dieren veel buiten hebben gelopen en meer ruimte hebben als normale slachtkoeien. Een vorm van landbouw zoals de nomaden leven is extensive veeteelt, want geen grote machines worden er gebruikt, en ook geen schadelijke stoffen.

Russell

Vul de ontbrekende woorden in:

Als er wordt gekeken naar hoe de vroegere ~~mensen~~ ^{Jagers en verzamelaars} leefden valt op dat ze vooral leefden van de akkerbouw. Ze verzamelden voedsel van stuiken en jaagden op dieren. Door de tijd heen is dit verandert. Deze overgang noemen wij ook wel de ~~betrijf~~ ^{Landbouw Revolutie} en spreidt zich uit over honderden jaren.

De nieuwe ~~baas~~ ^{baas} verbleven op ~~Ustia~~ ^{Ustia} plek, waardoor het mogelijk was om daadwerkelijk ~~houten huizen~~ ^{houten huizen} de bouwen. Deze hadden rieten daken en waren soms zelfs van steen gebouwd. Er was genoeg te eten want dieren werden ~~gevangen~~ ^{geëet} en ~~alvres~~ ^{alvres} werden dichtbij de boerderijen gemaakt. Doordat er veel tijd over was, gingen mensen zich ~~aanpassen~~ ^{aanpassen}. Dit houdt in dat bepaalde mensen beter worden in een specifiek ding.

Als we de leefstijl van de jagers en verzamelaars vergelijken met de Egyptenaren, valt direct het ~~klimaat~~ ^{klimaat} op. Deze is droog en kent weinig neerslag. In de onbewoonbaarste gebieden van het land leeft een specifieke groep. Deze groep ~~seinen~~ ^{seinen} genoemd, trekt met de kudde van plaats tot plaats om eten en drinken te verschaffen voor hun ~~dieren~~ ^{dieren}.

De rivier de ~~Nijl~~ ^{Nijl} was voor de vroegere Egyptenaren heel belangrijk. Ze vingen de vruchtbare ~~op door~~ ^{op door} te bouwen en ~~te graven~~ ^{te graven}. De grote baas van de Egyptenaren was de ~~baas~~ ^{baas}. Deze had veel macht en gaf opdrachten voor het bouwen van enorme bouwwerken. Een van de bouwwerken was de enorme piramide van Gizeh. Veel ~~slaven~~ ^{slaven} die in dienst waren van de farao waren ~~indig~~ ^{indig} om dit bouwwerk te bouwen. De Farao betaalden de slaven uit in ~~graan~~ ^{graan}. Dit product werd in het vroegere Egypte langs de ~~grond~~ ^{grond} van de Nijl geoogst. Dat dit product hier groeide in zo'n droog gebied was mogelijk door ~~oogsten~~ ^{oogsten}, dit betekent letterlijk: 'water naar de akkers brengen.'

De piramiden zijn eigenlijk grote graftombes van belangrijke mensen. In Nederland werden overleden mensen begraven of gecremeerd, in het vroegere Egypte gingen ze lichamen ~~de Mumie maken~~ ^{de Mumie maken}. Dit deden ze omdat ze geloofden dat de ziel naar het hiernamaals ging en soms terugkeerde naar het lichaam. Deze lichamen moesten goed bewaard blijven en hierom werden ~~ingewanden~~ ^{ingewanden} uit het lichaam gehaald. Ook uit de schedel werd met een speciale tang de ~~hersens~~ ^{hersens} eruit gehaald zodat niks kon vergaan. Belangrijke organen zoals: Hersenen, maag, lever en darmen werden in speciale potten in het graf bewaard. De ~~ingewanden~~ ^{ingewanden} van de Farao, bevindt zich helemaal ~~onderaan~~ ^{onderaan} de piramide.

Om gezonder en verantwoord vlees te eten, kun je kiezen ~~bio vlees~~ ^{bio vlees} te eten. Dit is ~~biologisch~~ ^{biologisch} veeteelt, want er worden geen schadelijke stoffen en maar wel grote machines bij gebruikt. Een ander verschil tussen normaal vlees en ~~biologisch~~ ^{biologisch} vlees is dat dieren ~~langer~~ ^{langer} buiten hebben gelopen en meer ruimte hebben als normale slachtkoeien. Een vorm van landbouw zoals de nomaden leven is ~~natuurlijke~~ ^{natuurlijke} veeteelt, want geen grote machines worden er gebruikt, en ook geen schadelijke stoffen.

Bijlage H: Hand-out PowerPoint

Welkom
Diet: Roze en blauw

Doelen van de les

- Kunnen benoemen wat kenmerken zijn van de levensstijl van Jagers & verzamelaars
- Kunnen begrijpen hoe de landbouw is ontstaan
- Verschillende gebieden kunnen vergelijken in ruimte en tijd

Nomaden

- Worden mensen genoemd, die geen vaste woonplaats hebben maar die steeds rondtrekken.
- Rondtrekken omdat: Ze achter voedsel aan moeten en dieren trekken ook steeds rond > mensen liepen eigenlijk de feiten achter na.

Jager VS Boeren = landbouwrevolutie

Landbouw: voordelen?

Oorzaak → Gevolg

```

    graph TD
      A[Samen van planten en dieren] --> B[Landbouw bedrijven]
      B --> C[De bevolking gaat samenwerken]
      B --> D[Voedseloverschot]
      B --> E[Specialisatie]
      C --> F[Complexe samenleving: Beschaving]
      D --> F
      E --> F
      F --> G[Dus eigenlijk ontstaan van steden]
  
```

Veeteelt

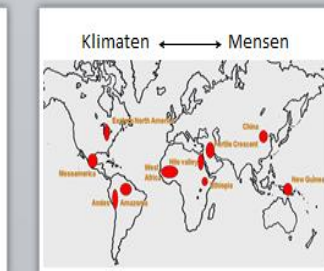
Akkerbouw

Landbouw = bewerken van het land voor het verkrijgen van voedsel

Akkerbouw	veeteelt
• Het verbouwen van planten op akker	• Dieren houden om voedsel te krijgen. Het houden en fokken van vee

Klimaten ↔ Mensen

Egypte??

Irrigatie landbouw

• https://www.youtube.com/watch?v=C_0a90DCU54

Dus Vruchtbaar langs de Nijl

- Landbouw dan ook langs de oevers van de Rivier
- Bij overstromingen wordt de modder vastgehouden > Wanneer het water zakt blijft vruchtbare modder achter
- Ook irrigatiewater
- Graan groeit dan erg goed

Bijlage I: Handleiding project

Project: politieke discussie.

Voorwaarden voor de presentatievorm.

- creativiteit, denk hierbij aan kleur, vorm etc.
- overzichtelijk, stelling en standpunt moeten duidelijk naar voren komen.
- juiste informatie aanwezig
- stelling wordt door minimaal 3 argumenten ondersteund.
- Tussen de 5 a 10 minuten + maximaal 10 minuten discussiëren met de groep

Voorwaarden voor het verslag

- Logboek (wie heeft wat gedaan in hoeveel tijd?)
- Bronvermelding (welke site of welk boek heb je gebruikt?)
- Opbouw van het verslag, voorkant, inhoudsopgave, kern, nawoord.

Verslag opbouw (zo moet de structuur van het verslag eruit zien):

- Voorkant (afbeelding waardoor onderwerp duidelijk wordt & namen groep)
- Inhoudsopgave: Wat zijn bladzijde nummers van het verslag
- Wat houdt het in onderwerp in (waar gaat het om)?
- Waar komt het voor (om welke landen komt het voor en waar bijv. niet?)
- Wat zijn argumenten voor de twee partijen: Voorstanders versus tegenstanders drie voor elke partij.
- Reflectie na de presentatie: Hoe ging het? Wat kan de volgende keer beter?

Einddoel:

- Een cijfer dat meetelt als een SO cijfer.

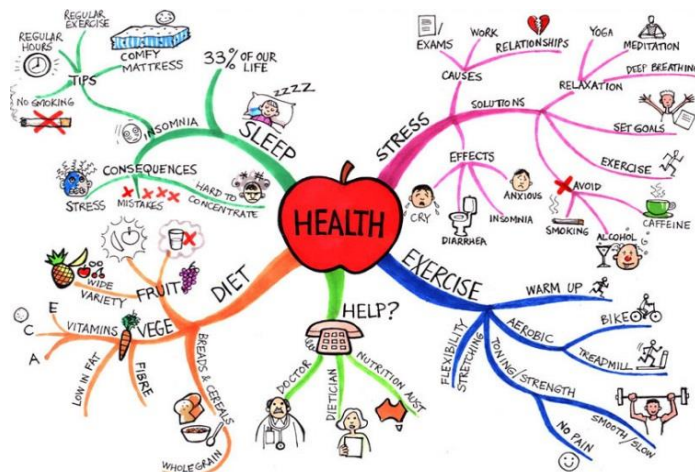
Stap 1: Stelling kiezen en een groep vormen:

- Doodstraf moet **wel** of **niet** afgeschaft worden
- Abortus moet **wel** of **niet** kunnen
- Euthanasie moet **wel** of **niet** kunnen
- Iedereen moet **wel** of **niet** donor worden

Stap 2: Hoe ga je het doen?

- Informatie zoeken
- Groepscontract opstellen
- Mindmap maken bijvoorbeeld: hoofdonderwerp in het middel en informatie dat ermee te maken heeft eromheen schrijven. Vervolgens informatie selecteren waarmee je verder wilt gaan (vb mindmap bron 1)

Bron 1:

Stap 3: Laten zien:

- Wat gaan we presenteren
- Hoe gaan we het presenteren?
- Waaruit bestaat het verslag?
- Wat zijn drie argumenten die onze stelling ondersteunen?
- Wat zijn argumenten die de tegenpartij zou kunnen bedenken en welke tegenargumenten geven we daar vervolgens weer op?

Planning:

Datum	Planning
07 december	Uitleg over het project + Stelling kiezen. Definitief de groepen vaststellen aan het begin van de les (anders maakt de docent de groepen) + bezig met het project.
08 December	Bezig met het project
09 december	Bezig met het project + begin maken voor presentatie
14 december	Les over politieke partijen (gewone les dus geen tijd voor het Project !!)
15 december	Presenteren groep 1+ 3
16 december	Presenteren groep 2 + 4

shelle y, lisa, lisanne schreiber, cherisa, lion

Beoordelingsformulier project, 'politieke discussie.'

Datum presentatie
Ingevuld voor:

presentatie (8.4) - (4.0)
verslag? ook ingeleverd. toelichting geven wat het nu is.

Presentatie persoon	1	2	3	4	5
Wordt er werkelijk gepresenteerd of wordt er opgelezen?				X	
Is het stemgebruik helder en duidelijk?			X	X	
Hoe is de houding gedurende de presentatie van de individuele leerling?				X	
Komt de informatie duidelijk naar voren?				X	X
Is alle informatie goed onderling verdeeld of praat de een veel meer dan de ander?					X
Presentatie totaal					
Creativiteit presentatie?				X	
Zijn er twee verschillende argumenten benoemd?					X
Wordt er rekening gehouden met de tijd? (min. 5 minuten)				X	X
Totaal aantal behaalde punten					

meer pt.

Schaalverdeling 1= slecht 5 = uitstekend

Beoordelingscriteria presentatie

Cijfer	Totaal aantal punten
1	N.V.T
2	N.V.T
3	5
4	10
5	15
6	20
7	25
8	30
9	35
10	40

Overige opmerkingen

Veel & goede informatie. Jullie ben trots op jullie, dit is zoals ik het verwacht had. Dat waarom jullie presentatie de meeste voor- en tegenaugmenten naar voren.

Heel jammer dat jullie niet alsnog het verslag hebben ingeleverd. jullie kregen van mij zelfs een extra kans! Wat jullie wel hadden ingeleverd was Plagiaat, wel wat eigen woorden daarom (4.0)

Riley, Johannes, Marten, Jan.

Beoordelingsformulier project, 'politieke discussie.'

Datum presentatie
Ingevuld voor:

1x (6.1) = presentatie

2x (8.5) = verslag

Presentatie persoon	1	2	3	4	5
Wordt er werkelijk gepresenteerd of wordt er opgelezen?		x			
Is het stemgebruik helder en duidelijk?				x	
Hoe is de houding gedurende de presentatie van de individuele leerling?			x	x	
Komt de informatie duidelijk naar voren?			x		
Is alle informatie goed onderling verdeeld of praat de een veel meer dan de ander?			x		
Presentatie totaal					
Creativiteit presentatie?		x			
Zijn er twee verschillende argumenten benoemd?			x		
Wordt er rekening gehouden met de tijd? (min. 5 minuten)			x		
Totaal aantal behaalde punten					

heel snel!

(21)

Schaalverdeling 1 = slecht 5 = uitstekend

Beoordelingscriteria presentatie

Cijfer	Totaal aantal punten
1	N.V.T
2	N.V.T
3	5
4	10
5	15
6	20
7	25
8	30
9	35
10	40

Overige opmerkingen

Er wordt veel opgelezen, jammer dat poster weggehaald is wel goed opgeleest door ze te geven staan

Verslag haikstijve goed Eigen woorden en meerdere bronnen

verslag

Euthanasie

Bijlage J: product groepje X

Inhoudsopgave

- wat is euthanasie?
- Argument
- Kan iedereen euthanasie aanvragen?
- Dierenarts gebeld
- Logboek

Wat is euthanasie

Euthanasie is het beëindigen van een leven door een ander.
Euthanasie wordt de patiënt eerst in coma gebracht en dan wordt het middel toegediend.
Euthanasie wordt gepleegd bij een terminale ziekte, bijvoorbeeld bij kanker of aftimmer.

Argument

Wij zijn voorstanders want, je mag zelf bepalen of jij je leven wil beëindigen.
Dat het uit iemands lijden verlossen.
Omdat het iemand eigen keuze is.

Kan iedereen euthanasie aanvragen?

Nee je moet meerderjarige zijn of ontvoogdt minderjarig.

Ontvoogdt minderjarig is dat je toestemming van je ouders hebt
Meerderjarige is dat je ouder dan 21 bent dan mag je dat wel plegen.

Dierenarts gebeld

Wij hebben de dierenarts gebeld om informatie te vragen van het onderwerp euthanasie,
Want we hadden gelezen op internet dat het ook zo bij dieren is.
Ze hadden gezegd dat ze wel over dieren het wisten, maar niet over mensen.

Bijlage K: opdrachten denkniveaus (afhankelijk & onafhankelijk)

Instructie:

Groep rood: Maken opdracht 1 t/m 3 + extra opdracht

Groep Geel: Maken opdracht 1 t/m 5 + extra opdracht

Beantwoord de volgende vragen:

Vraag 1: Leg uit wat irrigatie is en waar het voorkomt?

IRRIGATIE IS WATER NAAR DE AKKERS BRENGEN.
KOMT VOOR IN EGYPTEN

Vraag 1b: leg uit waarom irrigatie van belang was in het oude Egypte

OMDAT ZE ANDERS GEEN AKKERS MET WATER KONDEN
VERZORGEN

Vraag 2: Wat zijn de verschillen tussen jagers /verzamelaars en de boeren?

DE JAGERS HADDEN MAKELIJK TENTJES
DIE ZE KONDEN MEE NEEMEN.
DE BOEREN WONDEN IN GOEDE STERKE HUIZEN
EN LEEDEN OP EEN VASTE PLOK

Vraag 3: Waarom is het mogelijk voor nomaden om te leven in onbewoonbare gebieden?

DOOR HUN KADDE GEITEN OF ANDERE DIEREN.
DAT IS HAN BELANGRIJKE BEZIT.

Vraag 4: Stel je moet een koeienbedrijf beginnen, zou je dan kiezen voor een biologisch bedrijf of een normaal bedrijf? Geef drie argumenten voor je gekozen keuze.

BIOLOGISCH
- DE DIEREN HEBBEN EN BETER LEVEN
- ZEEN SLECHTE STOFFEN

Vraag 5: Waarom kan de bevolking van het oude Egypte geplaatst worden in een piramidemodel?

OM DE FARAO TE BESCHERMEN IN HET HIMAWALS,
ALS LIVE WACHT. | OMDAT DE FARAO BOVEN IN LICHT
EN ALS JE NAAR BENEDEN GAAT STAAN ZIJN SLAVERS.

Extra opdracht: volg de stappen op:

<https://oudeegypte.files.wordpress.com>

Klaas

Instructie:

Groep rood: Maken opdracht 1 t/m 3 + extra opdracht
Groep Geel: Maken opdracht 1 t/m 5 + extra opdracht

Beantwoord de volgende vragen:

Vraag 1: Leg uit wat irrigatie is en waar het voorkomt?

Water van ~~het~~ ene plek naar ~~het~~ andere plek brengen. Het kwam voor in het oude Egypte

Vraag 1b: leg uit waarom irrigatie van belang was in het oude Egypte

irrigatie was belangrijk omdat het heel droog was en het water moest reg op de akers komen

Vraag 2: Wat zijn de verschillen tussen jagers /verzamelaars en de boeren?

boeren leeden op vaste plekken
de jagers /verzamelaars ~~de~~ moesten zoeken naar

Vraag 3: Waarom is het mogelijk voor nomaden om te leven in onbewoonbare gebieden?

ze trekken rond en zoeken water wonen in
en graslanden en dieren die hen melk en vlees geven

Vraag 4: Stel je moet een koeienbedrijf beginnen, zou je dan kiezen voor een biologisch bedrijf of een normaal bedrijf? Geef drie argumenten voor je gekozen keuze.

- Biologisch
- veel mensen eten het.
 - je kan er meer geld voor vragen
 - je hebt minder last van mensen die protesteren

Vraag 5: Waarom kan de bevolking van het oude Egypte geplaatst worden in een piramidemodel?

omdat de farao
omdat er een rangorde is met de farao aan de
en de slaven onder

Extra opdracht: volg de stappen op:

<https://oudeegypte.files.wordpress.com>

WYBREN

Instructie:

Groep rood: Maken opdracht 1 t/m 3 + extra opdracht

Groep Geel: Maken opdracht 1 t/m 5 + extra opdracht

Beantwoord de volgende vragen:

Vraag 1: Leg uit wat irrigatie is en waar het voorkomt?

Het is een kunstmatige winning en het komt in Egypte voor

Vraag 1b: leg uit waarom irrigatie van belang was in het oude Egypte

je kon veel verbouwen

Vraag 2: Wat zijn de verschillen tussen jagers /verzamelaars en de boeren?

jagers jagen voor hun eten

boeren fokken de dieren

Vraag 3: Waarom is het mogelijk voor nomaden om te leven in onbewoonbare gebieden?

ze hebben veel voer

Vraag 4: Stel je moet een koelenbedrijf beginnen, zou je dan kiezen voor een biologisch bedrijf of een normaal bedrijf? Geef drie argumenten voor je gekozen keuze.

Vraag 5: Waarom kan de bevolking van het oude Egypte geplaatst worden in een piramidemodel?

Extra opdracht: volg de stappen op:

<https://oudeegypte.files.wordpress.com>

Bijlage L: Screenshot extra opdracht oude Egypte

Bijlage M: Stencil filmpje Versailles

Vragen voor bij het Filmpje: Paleis van Versailles

Vraag 1: In welk land en in welke stad staat het paleis van Versailles?

Antwoord: Frankrijk 3

Vraag 2: In welk jaar begon Lodewijk de 14^e met de bouw van het paleis van Versailles?

Antwoord: Rond 1660 8

Juist of onjuist:

Vraag 3: Wat is de functie van de spiegelzaal?

Antwoord: Bijeenkomstzaal 8

Waarom heeft de Koninklijke familie in 1789 het paleis van Versailles verlaten?

Antwoord: De mensen waren boos 8

De vragen hieronder na het bekijken van het filmpje beantwoorden (zet een kruisje in het juiste hok)

Vragen	Juist	onjuist
Het paleis van Versailles was eerst een jachtpaviljoen	☒	☐
Het paleis van Versailles is de grootste van de wereld	☐	☒
Het paleis werd in twee kanten verdeeld. Een was voor de Koning en de andere voor zijn broer Lodewijk de 15 ^e .	☐	☒
Er leefden ongeveer 500 mensen in het paleis van Versailles	☒	☐

Inzichtvraag: Waarom denk je dat Koning Lodewijk de 14^e al zijn regeringsmensen naar Versailles heeft gehaald?

Antwoord:

Hij wou mensen controleren

8

BMF Buys

Vragen voor bij het filmpje: Paleis van Versailles

Vraag 1: In welk land en in welke stad staat het paleis van Versailles?

Antwoord: Frankrijk

Vraag 2: In welk jaar begon Lodewijk de 14^e met de bouw van het paleis van Versailles?

Antwoord: 1717 nadat hij het had gekregen

Juist of onjuist: ?

Vraag 3: Wat is de functie van de spiegelzaal?

Antwoord: mensen ontvangen

Waardoor heeft de Koninklijke familie in 1789 het paleis van Versailles verlaten?

Antwoord: revolutie

De vragen hieronder na het bekijken van het filmpje beantwoorden (zet een kruisje in het juiste hok)

Vragen	Juist	onjuist
Het paleis van Versailles was eerst een jachtpaviljoen	☒	☐
Het paleis van Versailles is de grootste van de wereld	☒	☐
Het paleis werd in twee kanten verdeeld. Een was voor de Koning en de andere voor zijn broer Lodewijk de 15 ^e .	☐	☒
Er leefden ongeveer 500 mensen in het paleis van Versailles	☐	☒

Inzichtvraag: Waarom denk je dat Koning Lodewijk de 14^e al zijn regeringsmensen naar Versailles heeft gehaald?

Antwoord: absolutisme

Weg met de koning!

Onder koning Lodewijk XVI (je zegt: Lodewijk de zestiende) kwam het Franse volk in opstand. De mensen hadden erg genoeg van dat ze hoge belastingen moesten betalen, maar niets te zeggen hadden.

Op 14 juli 1789 bestormden burgers van Parijs de koninklijke gevangenis: de Bastille. In deze gevangenis zaten vooral burgers die kritiek hadden op de koning. De burgers grepen de macht en vormden een nieuwe regering. Er kwamen veel veranderingen:

- De standen werden afgeschaft: iedereen was gelijk.
- Er kwam een **grondwet**. In de grondwet stond hoe het land bestuurd moest worden, net als alle rechten en plichten van het volk.
- Het volk mocht zelf de regering kiezen. Frankrijk werd een **democratie**.

In een paar dagen tijd was er door de opstand tegen de koning veel veranderd in Frankrijk. Je noemt dit een **revolutie**.

opdracht 7

Lees de tekst 'Weg met de koning!'.

7a In 1789 gebeurde er in Frankrijk heel veel in korte tijd. Zet de volgende gebeurtenissen in de goede volgorde:

- 2 De burgers bestormen de Bastille.
- 3 De burgers nemen de regering over.
- 1 De burgers zijn boos omdat ze veel belasting moeten betalen, maar niets te zeggen hebben.
- 4 De nieuwe regering bepaalt dat iedereen vrij en gelijk is.

7b Je noemt iets een revolutie als er in korte tijd veel verandert. Noem twee belangrijke veranderingen na de Franse Revolutie.

- 1 De standenmaatschappij werd afgeschaft. Iedereen was gelijk.
- 2 Frankrijk werd een democratie. Er kwam een grondwet.

BRON 4 Op 14 juli 1789 bestormden burgers de Bastille. Dit was het begin van de Franse Revolutie.

opdracht 8 verdieping

Bekijk bron 4.

8a In Frankrijk is 14 juli een nationale feestdag. Waarom vieren Fransen feest op die dag?

Het is de dag waarop in 1789 de Bastille werd bestormd. Dat was het begin van de Franse Revolutie. Het volk nam de macht over van de koning.

8b De muren van de Bastille waren in het echt niet zo hoog als op bron 3. Waarom denk je dat de schilder de muren hoger heeft gemaakt?

Daardoor lijkt het nog bijzonderder dat het volk de Bastille kon veroveren.

opdracht 9

Gebruik de Tijdwijzer achter in het boek.

Zoek het jaar van de Franse revolutie op. Vul in.

De eeuw waarin de Franse Revolutie plaatsvond, heet de tijd van pruiken en revoluties. Deze tijd loopt van 1700 tot 1800.

opdracht 10

Maak deze opdracht met z'n vieren. papier, stiften of kleurpotloden

Julie gaan samen een stripverhaal maken over de Franse Revolutie. Doe het als volgt:

- Maak van elke gebeurtenis (zie opdracht 7) een tekening voor jullie stripverhaal. Schrijf eronder wat er gebeurt of laat iemand in de tekening zeggen wat er gebeurt.
- Verdeel de gebeurtenissen, zodat iedereen van jullie één tekening maakt.
- Leg de tekeningen achter elkaar en plak ze op.
- Vraag aan de docent of jullie het stripverhaal mogen ophangen in de klas.
- Bekijk ook de stripverhalen van andere groepjes.
- In figuur 1 kun je zien hoe de mensen eruitzagen in die tijd. Ook de andere plaatjes in dit blok kunnen je helpen.

FIGUUR 1 Zo zagen de inwoners van Parijs eruit in 1789.

Hier en nu: Mensenrechten

Vóór de Franse Revolutie was de koning heel machtig. Hij had een leger en kon mensen laten oppakken als hij dat wilde. De burgers vonden dat dat moest veranderen. Iedere mens moest een aantal rechten krijgen: **mensenrechten**. Mensenrechten beschermen een persoon tegen de macht van de regering. De mensenrechten werden opgeschreven in de grondwet. De belangrijkste mensenrechten waren:

- recht op vrijheid
- recht op veiligheid
- recht op bezit
- recht op eigen godsdienst
- recht op eigen mening
- recht op onderwijs

Ook nu nog zijn deze mensenrechten belangrijk. In 1948 ondertekenden veel landen in de wereld de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Toch houden lang niet alle regeringen zich aan de mensenrechten, ook al hebben ze de Verklaring ondertekend.

opdracht 11

Lees de tekst 'Hier en nu: Mensenrechten'.

- 11a Wat hebben wij aan de Franse Revolutie te danken?

Dat we mensenrechten hebben. Vrijheid om onze eigen mening te geven. Allerlei vrijheden.

- 11b Waarom zijn mensenrechten nodig?

Omdat regeringen altijd veel machtiger zijn dan personen.

- 11c Leg uit wat mensenrechten te maken hebben met vrijheid.

Mensenrechten beschermen ieders

persoonlijke vrijheid

Bijlage O: Socrative Handout, Franse revolutie

Naam: _____

Datum: _____

Testnaam: **Mensenrechten & Frankrijk**

-
1. 14 juli is een nationale feestdag in Frankrijk omdat
- ☐ A De Franse president François Hollande is dan jarig
 - ☐ B Ze herdenken dat de bestorming van de Bastille dat het begin van de democratie betekende
 - ☐ C De Fransen herdenken dan de landing van de geallieerden in Normandië
 - ☐ D Ze herdenken dan de stichting van de hoofdstad Parijs
-
2. Koning Lodewijk de 14 regeerde volgens het
- ☐ A Rudisme
 - ☐ B Relativisme
 - ☐ C Absolutisme
 - ☐ D Democratisme
-
3. De geestelijken hadden het voor de Franse revolutie heel zwaar:
- ☐ A True
 - ☐ B False
-
4. Mensenrechten zijn rechten die belangrijk zijn voor de mens, omdat het hem bepaalde rechten geeft die ervoor zorgen, dat de vrijheid van de mens niet wordt aangetast.
- ☐ A True
 - ☐ B False
-
5. Mensenrechten zijn vastgelegd in de:
- ☐ A Bodemrecht
 - ☐ B Koninklijke atlas van de Mens
 - ☐ C Universele verklaring van de gedachten van vrijheid
 - ☐ D Universele verklaring van de rechten van de Mens
-
6. Overal ter wereld worden mensenrechten gehoorzaamd:
- ☐ A True
 - ☐ B False
-
7. Napoleon, die in 1799 de macht veroverde in Frankrijk, zorgde voor Vrijheid in heel Europa
- ☐ A True
 - ☐ B False
-
8. Een land waarin het volk mag stemmen en dus eigenlijk zijn eigen regering bepaald noem je:
- ☐ A Democratie
 - ☐ B Absolutisme
 - ☐ C Communisme

☐ D Fascisme

9. Het woord revolutie betekent:

- ☐ A Een grote verandering op korte tijdschaal
- ☐ B Dat de koning wordt verjaagd en het volk gaat regeren
- ☐ C Dat er democratie komt in plaats van het communisme
- ☐ D Dat er een grondwet komt

10. Koning Lodewijk de 14e liet al zijn bestuurs mensen naar het Paleis van Versailles komen omdat:

- ☐ A Hij vaak grote feesten gaf om zijn hoge status aan te tonen
- ☐ B Hij niet wilde dat er verkeerd over hem gepraat werd en zijn machtspositie in gevaar kwam
- ☐ C Hij niet alleen wilde leven in het grote paleis
- ☐ D Hij veel mensen nodig had om de tuin te onderhouden

11. In de tijd van Koning Lodewijk de 16e hadden de mensen van de onderste laag: (Boeren en burgers) het erg zwaar.

- ☐ A True
- ☐ B False

12. Koning Lodewijk de 14 werd de zonnekoning genoemd omdat:

- ☐ A Hij altijd straalde van geluk
- ☐ B De zon erg belangrijk is en hij was dat ook
- ☐ C Hij altijd van warmte hield
- ☐ D Hij het middelpunt was en dat alles om hem draaide net als de planeten om de zon.

Name	A-Z ▼	Score ▼	#1	#2	#3	#4	#5	#6	#7	#8	#9	#10	#11	#12
701745		75%	B	C	False	False	D	False	False	B	B	B	True	D
Beniepoes		92%	B	C	False	True	D	False	False	A	A	B	True	B
Biggetje	□□□	58%	A	C	True	True	B	False	False	B	A	B	True	B
Chantal	□	67%	C	C	False	True	C	False	False	A	C	B	True	B
Cherisa		83%	A	C	True	True	D	False	False	A	A	B	True	D
Gianni		50%	B	C	False	True	B	True	False	B	B	D	True	B
KevinTVG		42%	D	C	False	False	D	True	False	A	D	C	False	B
Lian		92%	B	C	True	True	D	False	False	A	A	B	True	D
Lieslepoes	□	50%	C	C	True	False	D	True	False	D	A	B	True	C
lieslepoes		33%	B	C	True	False	D	True	True	C	C	B	False	C
Lisanne schreiber		92%	C	C	False	True	D	False	False	A	A	B	True	D
Marten		50%	B	C	True	True	C	False	True	A	C	C	True	B
Riley	□	100%	B	C	False	True	D	False	False	A	A	B	True	D
Sanne		83%	B	C	False	True	D	True	True	A	A	B	True	D

Bijlage P: Eindevaluaties

Doordat er maar op twee verschillende momenten feedback is gevraagd, zijn de verschillende vormen van differentiëren onderverdeeld onder verschillende vragen. Deze heb ik bij deze eerste gemarkeerd. Hierbij geldt:

- Geel staat voor differentiëren in extra instructie
- Rood staat voor differentiëren volgens BHV
- Blauw staat voor differentiëren volgens flipping the classroom
- Groen staat voor differentiëren in denkniveau
- Oranje staat voor differentiëren in leervoorkeur

Reflectie

Wanneer ik naar de feedback kijk van de leerlingen word ik daar blij van. De feedback is beter omschreven als dat ik had verwacht wat ook betekent dat de leerlingen wel moeite voor me willen doen. De extra opdrachten die ik heb ontworpen gedurende de stage zijn bij de leerlingen goed bevallen. Dit doet mij ook goed want dit heeft ook veel tijd en energie gekost. Los van deze feedbackformulieren, heb ik van de klas en stagecoach een VVV waardebon van €15,- gekregen. Ook kwamen sommige leerlingen naar mij toe en gaven mij een box of zelfs een knuffel. Dat knuffelen vond ik eerst ongepast maar gaf een heel waarderend gevoel, alsof geen ding mij die dag meer stuk kon maken. Het docentschap - in zijn totaliteit, - geeft ook nu weer zijn ware aard weer. Wanneer je veel energie en moeite ergens in steekt krijg je het ook weer terug en het gevoel wat je daarvan krijgt geeft mij veel motivatie en energie.

Russell

Ingevuld door:

Vraag	eens	Neutraal	oneens
Mr van Kammen is prettig om naar te luisteren	X		
Mr van Kammen geeft les zoals een docent dat doet	X		
Mr van kammen houdt rekening met de verschillende leerlingen in de klas	X		
Mr van Kammen houdt orde tijdens de lessen	X		
Mr van Kammen zou ik best als docent willen hebben	X		
Mr van Kammen geeft goede verschillende opdrachten	X		
Wanneer ik iets niet snap helpt mr. van kammen mij als ik hierom vraag	X		
Tijdens de lessen voel ik mij veilig in mr. van kammen zijn lessen	X		

Vraag 1: In sommige lessen gaf Mr van Kammen de leerlingen die het zelf wilden extra instructie terwijl andere leerlingen met gemaakte opdrachten van de docent bezig konden. Wat vond jij van deze manier van werken?

goed zo want ze meer als ze het nodig hebben en krijgen ze hulp

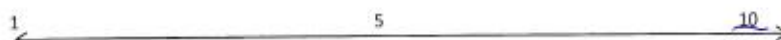
Vraag 2: Lang geleden gaf Mr van Kammen als ondersteuning voor de toets een link mee van een filmpje. Hierin zat stof verwerkt dat hielp voor het leren van de stof, wat vond jij hiervan?

goed maar het was te lang

Vraag 3: Ook was het mogelijk als je de tekst niet snapte om herhalingsopdrachten te maken, als je het wel snapte kon je extra opdrachten krijgen. Wat vond jij daarvan?

handig heb ik handig

Vraag 4: Wanneer je alle lessen die gegeven zijn samen beoordeeld, wat voor cijfer geef je dan? (1 = de lessen waren vreselijk, 10 = de lessen waren heel leuk) Zet een streepje als antwoord!

Vraag 5: Wat vond je leuk aan de lessen van Mr van Kammen?

Antwoord: de grapjes

Vraag 6: Wat vind je dat er beter kan aan de lessen gegeven door Mr van Kammen?

Antwoord: niks het is prima

Vraag 7: In de vorige les moest je zo snel mogelijk woorden invullen op een A-4, hiervoor kreeg je 10 minuten de tijd. Wat vond je hiervan? En leert deze manier je sneller werken?

Waar ik erg blij mee

Dankjewel voor het invullen. Zet je handtekening of paraaf in het vak!

geert bk 16

Ingevuld door:

Vraag	eens	Neutraal	oneens
Mr van Kammen is prettig om naar te luisteren	X		
Mr van Kammen geeft les zoals een docent dat doet	X		
Mr van kammen houdt rekening met de verschillende leerlingen in de klas		X	
Mr van Kammen houdt orde tijdens de lessen	X		
Mr van Kammen zou ik best als docent willen hebben	X		
Mr van Kammen geeft goede verschillende opdrachten	X		
Wanneer ik iets niet snap helpt mr. van kammen mij als ik hierom vraag	X		
Tijdens de lessen voel ik mij veilig in mr. van kammen zijn lessen	X		

Vraag 1: In sommige lessen gaf Mr van Kammen de leerlingen die het zelf wilden extra instructie terwijl andere leerlingen met gemaakte opdrachten van de docent bezig konden. Wat vond jij van deze manier van werken?

goed want het werkt wel

Vraag 2: Lang geleden gaf Mr van Kammen als ondersteuning voor de toets een link mee van een filmpje. Hierin zat stof verwerkt dat hielp voor het leren van de stof, wat vond jij hiervan?

handig want je ont held het wel

Vraag 3: Ook was het mogelijk als je de tekst niet snapte om herhalingsopdrachten te maken, als je het wel snapte kon je extra opdrachten krijgen. Wat vond jij daarvan?

soms wel even iritant maar daar leer je wel van maar ik vind het ~~was~~ handiger om het met dekbste bespreken

Vraag 4: Wanneer je alle lessen die gegeven zijn samen beoordeeld, wat voor cijfer geef je dan? (1 = de lessen waren vreselijk, 10 = de lessen waren heel leuk) Zet een streepje als antwoord!

Vraag 5: Wat vond je leuk aan de lessen van Mr van Kammen?

Antwoord: hij legde uit en als het gaar was maakte hij grafjes en legde leuk uit

Vraag 6: Wat vind je dat er beter kan aan de lessen gegeven door Mr van Kammen?

Antwoord: meer bespreken

Vraag 7: In de vorige les moest je zo snel mogelijk woorden invullen op een A-4, hiervoor kreeg je 10 minuten de tijd. Wat vond je hiervan? En leert deze manier je sneller werken?

JA

[Handwritten signature]

Dankjewel voor het invullen. Zet je handtekening of paraaf in het vak!!

Ingevuld door:

Vraag	eens	Neutraal	oneens
Mr van Kammen is prettig om naar te luisteren	X		
Mr van Kammen geeft les zoals een docent dat doet	X		
Mr van kammen houdt rekening met de verschillende leerlingen in de klas	K		
Mr van Kammen houdt orde tijdens de lessen	X		
Mr van Kammen zou ik best als docent willen hebben	X		
Mr van Kammen geeft goede verschillende opdrachten	X		
Wanneer ik iets niet snap helpt mr. van kammen mij als ik hierom vraag	X		
Tijdens de lessen voel ik mij veilig in mr. van kammen zijn lessen	X		

Vraag 1: In sommige lessen gaf Mr van Kammen de leerlingen die het zelf wilden extra instructie terwijl andere leerlingen met gemaakte opdrachten van de docent bezig konden. Wat vond jij van deze manier van werken? *handig*

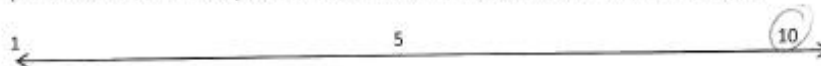
Vraag 2: Lang geleden gaf Mr van Kammen als ondersteuning voor de toets een link mee van een filmpje. Hierin zat stof verwerkt dat hielp voor het leren van de stof, wat vond jij hiervan?

erg handig heel erg het had me enorm geholpen

Vraag 3: Ook was het mogelijk als je de tekst niet snapte om herhalingsopdrachten te maken, als je het wel snapte kon je extra opdrachten krijgen. Wat vond jij daarvan?

leuk mr kammen heeft een erg goede idee brein

Vraag 4: Wanneer je alle lessen die gegeven zijn samen beoordeeld, wat voor cijfer geef je dan? (1 = de lessen waren vreselijk, 10 = de lessen waren heel leuk) Zet een streepje als antwoord!

Vraag 5: Wat vond je leuk aan de lessen van Mr van Kammen?

Antwoord: *ze waren goed uitgelegd*

Vraag 6: Wat vind je dat er beter kan aan de lessen gegeven door Mr van Kammen?

Antwoord: *Niks behalve de kleine bsp fouten waardoor de kinderen lachen*

Vraag 7: In de vorige les moest je zo snel mogelijk woorden invullen op een A-4, hiervoor kreeg je 10 minuten de tijd. Wat vond je hiervan? En leert deze manier je sneller werken?

leuk en nee

Dankjewel voor het invullen. Zet je handtekening of paraaf in het vak!!

Ingevuld door: **Riël**

Vraag	eens	Neutraal	oneens
Mr van Kammen is prettig om naar te luisteren		X	
Mr van Kammen geeft les zoals een docent dat doet	X		
Mr van kammen houdt rekening met de verschillende leerlingen in de klas		X	
Mr van Kammen houdt orde tijdens de lessen		X	
Mr van Kammen zou ik best als docent willen hebben	X		
Mr van Kammen geeft goede verschillende opdrachten	X		
Wanneer ik iets niet snap helpt mr. van kammen mij als ik hierom vraag	X	(X)	
Tijdens de lessen voel ik mij veilig in mr. van kammen zijn lessen		X	

Vraag 1: In sommige lessen gaf Mr van Kammen de leerlingen die het zelf wilden extra instructie terwijl andere leerlingen met gemaakte opdrachten van de docent bezig konden. Wat vond jij van deze manier van werken? **ik vind deze manier goed**

Vraag 2: Lang geleden gaf Mr van Kammen als ondersteuning voor de toets een link mee van een filmpje. Hierin zat stof verwerkt dat hielp voor het leren van de stof, wat vond jij hiervan?

ik vond dit filmpje heel handig

Vraag 3: Ook was het mogelijk als je de tekst niet snapte om herhalingsopdrachten te maken, als je het wel snapte kon je extra opdrachten krijgen. Wat vond jij daarvan?

dit vond ik heel handig

Vraag 4: Wanneer je alle lessen die gegeven zijn samen beoordeeld, wat voor cijfer geef je dan? (1 = de lessen waren vreselijk, 10 = de lessen waren heel leuk) Zet een streepje als antwoord!

Vraag 5: Wat vond je leuk aan de lessen van Mr van Kammen?

Antwoord: **eigelijk alles**

Vraag 6: Wat vind je dat er beter kan aan de lessen gegeven door Mr van Kammen?

Antwoord: **niks**

Vraag 7: In de vorige les moest je zo snel mogelijk woorden invullen op een A-4, hiervoor kreeg je 10 minuten de tijd. Wat vond je hiervan? En leert deze manier je sneller werken?

ik vond het best moeilijk

Dankjewel voor het invullen. Zet je handtekening of paraaf in het vak!!

Ingevuld door: Lian

Vraag	eens	Neutraal	oneens
Mr van Kammen is prettig om naar te luisteren	X		
Mr van Kammen geeft les zoals een docent dat doet		X	
Mr van kammen houdt rekening met de verschillende leerlingen in de klas		X	
Mr van Kammen houdt orde tijdens de lessen		X	
Mr van Kammen zou ik best als docent willen hebben		X	
Mr van Kammen geeft goede verschillende opdrachten		X	
Wanneer ik iets niet snap helpt mr. van kammen mij als ik hierom vraag	X		
Tijdens de lessen voel ik mij veilig in mr. van kammen zijn lessen	X		

Vraag 1: Deze laatste periode zijn jullie bezig geweest met het project politiek. Het eindproduct mocht op een creatieve manier weergegeven worden, waarbij je kon kiezen wat je leuk vindt. Wat vond jij daarvan?

A: heel leuk, omdat...

B: Leuk, omdat: het is iets anders

C: Gaat wel maar niet heel enthousiast, omdat:

D: vond ik niks aan, ik heb liever dat de docent zegt wat er gemaakt moet worden.

Vraag 1b: Wat vond je van de tijdsduur van het project?

goed lang genoeg

Vraag 1c: Wat vond je van de eisen die in het project verwerkt moesten worden?

Wel leuk

Vraag 2: Tijdens de lessen die mr. Van Kammen gaf, werden opdrachten uitgedeeld die niet in het opdrachtenboek stonden. Wat vond jij daarvan?

Antwoord: niet leuk het staat niet in het boek
Wel leuk dat hij wat versint

Vraag 3: Wanneer je alle lessen die gegeven zijn samen beoordeeld, wat voor cijfer geef je dan? (1 = de lessen waren vreselijk, 10 = de lessen waren heel leuk) Zet een streepje als antwoord!

Vraag 4: Wat vond je leuk aan de lessen van Mr van Kammen?

Antwoord: legde alles goed uit was aardig

Vraag 5: Wat vind je dat er beter aan de lessen kan?

Antwoord: niks

Vraag 6: Ik vind Mr van Kammen een goede/~~leuke~~ docent omdat:

hij is aardig behulpzaam.

Vraag 7: In sommige lessen gaf Mr van Kammen sommige leerlingen die het zelf wilden extra instructie terwijl andere leerlingen met zelfgemaakte opdrachten bezig waren. Wat vond jij daarvan?

Wel leuk omdat je dan je eigen ding kan doen.

Dankjewel voor het invullen. Zet je handtekening of paraaf in het vak:

[Handtekening]

Ingevuld door: Lisanne Schreier

Vraag	eens	Neutraal	oneens
Mr van Kammen is prettig om naar te luisteren	X		
Mr van Kammen geeft les zoals een docent dat doet		X	
Mr van kammen houdt rekening met de verschillende leerlingen in de klas	X		
Mr van Kammen houdt orde tijdens de lessen			X
Mr van Kammen zou ik best als docent willen hebben	X		
Mr van Kammen geeft goede verschillende opdrachten		X	
Wanneer ik iets niet snap helpt mr. van kammen mij als ik hierom vraag	X		
Tijdens de lessen voel ik mij veilig in mr. van kammen zijn lessen	X		

Vraag 1: Deze laatste periode zijn jullie bezig geweest met het project politiek. Het eindproduct mocht op een creatieve manier weergegeven worden waarbij je kon kiezen wat je leuk vind. Wat vond jij daarvan?

A: heel leuk, omdat

B: Leuk, omdat:

C: Gaat wel maar niet heel enthousiast, omdat: ik niet zo creatief ben

D: vond ik niks aan, ik heb liever dat de docent zegt wat er gemaakt moet worden

Vraag 1b: Wat vond je van de tijdsduur van het project?

goed

Vraag 1C: Wat vond je van de eisen die in het project verwerkt moesten worden?

wel oké

Vraag 2: Tijdens de lessen die mr. Van Kammen gaf, werden opdrachten uitgedeeld die niet in het opdrachtenboek stonden. Wat vond jij daarvan?

Antwoord: oké

Vraag 3: Wanneer je alle lessen die gegeven zijn samen beoordeeld, wat voor cijfer geef je dan? (1 = de lessen waren vreselijk, 10 = de lessen waren heel leuk) Zet een streepje als antwoord!

Vraag 4: Wat vond je leuk aan de lessen van Mr van Kammen?

Antwoord: hoe hij les geeft en grafies maakt

Vraag 5: Wat vind je dat er beter aan de lessen kan?

Antwoord: dat hij wat minder vertegen is.

Vraag 6: Ik vind Mr van Kammen een goede slechte docent omdat:

hij goed les geeft

Vraag 7: In sommige lessen gaf Mr van Kammen sommige leerlingen die het zelf wilden extra instructie terwijl andere leerlingen met zelfgemaakte opdrachten bezig waren. Wat vond jij daarvan?

wel oké, lekker zelfstandig.

Dankjewel voor het invullen. Zet je handtekening of paraaf in het vak:

Lisanne Schreier

Eindfeedback van mijn stagecoach

Het omgaan met de verschillende leerlingen in de klas is jou goed afgegaan. In het begin vond je dit moeilijk maar je bent toch doorgegaan. Het belangrijkste is dat je respectvol omgaat met de leerlingen die je lesgeeft. Dit deed jij al vanaf de eerste les en de leerlingen zijn daarom jou snel gaan accepteren. Ook tijdens de lessen waarin je differentieerde stond dit op de eerste plaats. Als de leerlingen iets niet begrepen legde jij het rustig nog een keer uit. Dit deed jij op een rustige manier.

Wat goed ging was het geven van extra instructie tijdens de lessen. Soms deed je dit niet binnen het klaslokaal maar daarbuiten. Maar zonder al teveel moeite legde jij de leerstof nog een keer uit. In de toekomst moet je de klas als een geheel in de gaten houden. Nu deed jij dat niet en ging het geluid snel omhoog als jij het lokaal verliet. Wel heb je laten zien dat je hier een verschil maakt voor de leerlingen. De cijfers die gehaald zijn op de toets waren goed.

Het project dat jij samen met de tweede klas hebt gedaan was leuk. Een tip hierbij is om op de tijdsduur van een project te letten. Hier hebben we het ook in de nabespreking over gehad. De feedback heb jij goed opgepakt en jij kwam al snel zelf met een verbeterpunt. Zo ging jij aan het einde van de les het materiaal dat de leerlingen hadden gemaakt controleren. Toch liepen er nog groepjes te snel het klaslokaal uit en wist jij niet meer waar ze gebleven waren. De presentaties en het materiaal dat de leerlingen hadden gemaakt was goed. Het beoordelen van de presentaties deed jij zo eerlijk mogelijk en al het materiaal had jij goed op orde. De leerlingen deden ook hun best om toch de punten te krijgen voor het eindcijfer.

Wat ik heel leuk van jou vond is het filmpje waarin jij les geeft over de Franse revolutie. Toen je de link stuurde had ik zo mijn twijfels. Ik dacht dat de leerlingen het filmpje niet zouden bekijken. Toch bleek het tegendeel waar en hadden bijna alle leerlingen het filmpje gezien. Dit werd ook duidelijk toen ze de eerstvolgende les enthousiast binnenkwamen. Deze manier van lesgeven spreekt de leerlingen aan. Goed gedaan dus!

De extra opdrachten die jij had gemaakt sloten goed aan bij het niveau van de leerlingen. Wanneer de leerlingen wel eerder klaar waren had jij extra materiaal voor ze. De leerlingen die er langer over deden werden door jou gemotiveerd om te werken.

Graag een handtekening voor het committeren

